

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

#rakkauslähimmäiseenjaluontoon #perheilleparas

Sisällys

JOHDANTO	1
VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017–2020	2
1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	2
1.1. Talous ja elinvoima	3
Osallisuus- ja hyvinvointipalvelut Askel	9
Työttömien terveyspalvelut Kuusamossa	10
Naturpolis Oy, Työllisyyspalvelut ja hankkeet	11
Liikuntapalvelut	12
Kulttuuritoimi	16
Kirjasto	17
Nuorisotoimi	18
Nuorten Työpaja	20
Maahanmuuttajien kotouttamistyö	21
Korttelikerhot 65 vuotta täyttäneille	21
Järjestöt	21
Yhdysuntatekniikan palvelut	22
Turvallisuus	23
Osallisuus	24
1.2. Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	26
Lastensuojelu	30
1.3. Nuoret ja nuoret aikuiset	30
1.4. Työkäiset	36
1.5. Ikäihmiset	38
1.6. Hyte-kerroin	41
2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi	42
Hyvinvointi-näkökulma	42
3. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	45
OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021–2024	46
4. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	46
5. Hyvinvoinnin edistämisen erityisohjelmat ja -suunnitelmat	46
6. Hyvinvointisuunnitelma 2021–2024	47
OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY	53

JOHDANTO

Mitkä asiat tekevät sinun elämästäsi hyvää?

Kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia. Kuntalain 1 § perusteella hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan perustehtävä ja jatkuvaa toimintaa. Kunnan on seurattava asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin.

Terveydenhuoltolain 12 §:n mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntia veloitetaan terveydenhuoltolain 12 §:n 1 mom. mukaan raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Sen lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Laki edellyttää, että kunnat kirjaavat asiat ja suunnittelemansa toimenpiteet kunnan hyvinvointikertomukseen. Kuntien tulee terveydenhuoltolain mukaan päätöksenteossa ja valmistelussa arvioida ja ottaa huomioon päätösten vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Terveydenhuoltolaki määrittelee, että kunnan tehtävä on tarjota kaikille asukkailleen yhtäläiset edellytykset terveeseen elämään.

Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät muutokset ovat hitaita ja niiden myönteiset ja kielteiset seuraukset tulevat usein näkyviin vasta vuosien tai vuosikymmenien mittaan. Sama koskee kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin pyritään vaikuttamaan. Hyvinvoinnin edistäminen on pitkäjänteistä ja kärsivällisyyttä vaativaa työtä, joka vaatii tuekseen ennakoitua, seuranta ja jälkikäteisarviointia.

Kuusamon kunnan hyvinvointikertomus toteutetaan Kuntaliiton hallinnoiman sähköisen hyvinvointikertomuksen mallin mukaisesti. Hyvinvointikertomuksen valmistelutyötä on käsitelty hyvinvointityöryhmässä. Hyvinvointinäkökulmana liittyvät toimenpiteet valmistellaan ja kootaan hyvinvointityöryhmässä. Hyvinvointikertomuksen valmistelutyöhön on pyydetty tietoja eri toimialoilta, ja hyvinvointityöryhmän jäsenet ovat toimineet oman toimialansa yhdyshenkilöinä hyvinvointikertomustyössä.

Kuusamon kaupungissa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kytketty osaksi kuntasuunnittelua ja tavoitteet nivottu olemassa oleviin strategioihin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudesta vastaa kaupungin johtoryhmä, jonka alaisena toimii erillinen hallinnonalojen edustajista koostuva keskushallinnon alainen hyvinvointityöryhmä.

Hyvinvointikertomus pohjautuu arvopohjaan rakkaudesta lähimmäiseen ja luontoon – Kuusamo perheille paras. Kaupungin strategian ja talousarvion pohjalta on laadittu seuraavat hyvinvointia edistävät strategiset päämäärät.

Minä, kuusamolainen ihminen, voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää turvallisessa ympäristössä.

Painopisteet

Arjen sujuvuus – Olemme perheille paras ja olen tyytyväinen toimivaan arkeeni sekä toimintakyyni
Turvallinen elämä ja toimintaympäristö – Minä koen elämäni turvallisesti ja luonto luo pohjan hyvinvoinnilleni.

Elinvoima ja työllisyys – Olen osa elinvoimaista ja hyvinvoivaa yhteisöä.
Osallisuuden vahvistaminen ja tukeminen – Koen kuuluvani yhteisöön ja voin olla mukana vaikuttamassa sekä kehittämässä yhteisiä asioita enkä koe olevani tahtomattani yksin.

VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017–2020

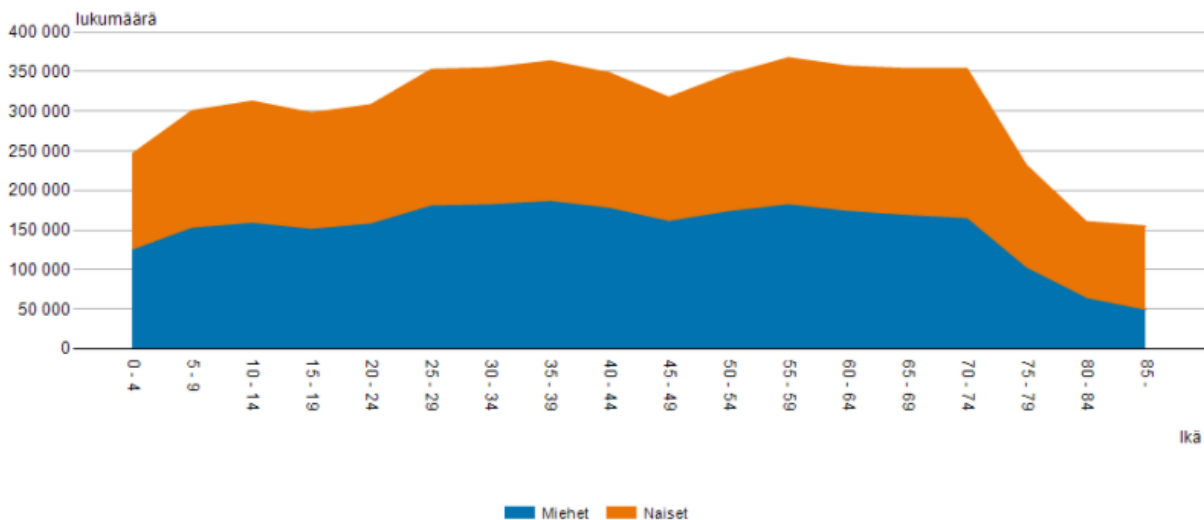
1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Kuusamon kuntalaisten hyvinvointiin liittyvää indikaattoritietoa on saatavilla sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattoreista sekä kunnan omista tilastoista. Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa yleisimmin käytetty tietolähde on Sotkanet.fi – tilastot. Kunnan indikaattoritietoja verrataan vastaaviin kunnan johtoryhmän valitsemaan väestö- ja elinkeinorakenteen kuntiin. Vertailukunniksi on valittu Taivalkoski, Kempele, Sotkamo ja Ylivieska. Indikaattoritietoja verrataan näiden lisäksi Pohjois-Pohjanmaan ja koko maan indikaattorituloksiin.

TEAvisari on Terveyden ja hyvinvointilaitoksen (THL) ylläpitämä sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattori, joka näyttää kunnan terveydenedistämistyön suunnan. Tulokset kuvaavat terveydenedistämistä aktiivisuutta, eli kunnan toimintaa asiakkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEAvisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Mittaamisessa on keskitytty erityisesti organisaatioiden kykyyn integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen organisaation perustoimintaan siten, että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten terveydessä ja hyvinvoinnissa.

Vuoden 2021 ennakkotilaston mukaan väkiluku oli 15 168 asukasta. Vuoden 2020 lopussa luku oli 15 213. Kuusamossa elävänä syntyneiden lasten määrä oli 122 lasta vuonna 2020, vuonna 2019 elävänä syntyi 94 lasta ja vuonna 2018 90 lasta.

Väestö 31.12. muuttujina Sukupuoli ja Ikä. Väestö 31.12., 2020.

Kuusamossa väestön keski-ikä on ollut jatkuvassa nousussa. Vuonna 2020 väestön keski-ikä oli 47,3 vuotta, kun se oli 46,2 vuotta vuonna 2017. Asukasluvu on ollut laskussa vuodesta 1996 lähtien vuoteen 2020 sakka, vuonna 2020 väkiluku nousi 79 henkilöllä, kun se taas laski vuonna 2021 ennakkotilaston mukaan 45 henkilöä vuoteen 2020 verrattuna. Alueen syntyvyys on ollut myös laskussa. Vuonna 2020 Kuusamossa oli alle 15-vuoden osuus 14,8 %, 15-64 vuotiaiden osuus 56,9 % ja 65 vuotta täyttäneiden osuus 28,3 %.

Tunnuslukuja väestöstä muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi

	2017	2018	2019	2020
Kuusamo				
Keski-ikä, molemmat sukupuolet	46,2	46,7	47,1	47,3

Syntyperä ja taustamaa sukupuolen mukaan kunnittain. Kuusamo. (Lähde Tilastokeskus).

	2020	
	Väestö 31.12.	
	Miehet	Naiset
Kuusamo		
Suomi	7 450	7 260
ULKOMAAT YHTEENSÄ	256	247

1.1. Talous ja elinvoima

Oheisessa kuviossa on Kuusamon kunnan talouteen ja elinvoimaan liittyviä vertailutietoja 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Toimintakate	-91 019 869	-92 690 958	-96 327 885	-96 457 445	-99 200 589
Toimintamenot	-113 228 771	-115 834 023	-119 513 212	-120 696 000	-126 260 807
Toimintatuotot	21 625 746	22 414 934	22 401 128	23 479 590	26 118 723
Verotulot	52 578 471	51 249 772	52 604 742	53 887 967	58 416 262
Kunnallisverotilitykset	41 781 307	40 188 639	41 461 413	42 693 009	44 181 335
Kiinteistövero	6 737 320	7 218 261	7 377 377	6 798 501	7 575 008
Valtionosuudet	46 187 141	44 886 104	45 724 687	51 454 801	49 895 077
Yhteisövero	4 066 843	3 842 871	3 765 953	4 396 457	6 659 919

(Lähde: Kuusamon kaupungin tilinpäätösasiakirja 2020 ja 2021)

Alla olevassa taulukossa on esitetty koko maan, Pohjois-Pohjanmaan ja verrokkikuntien lainakannan kehitys vuosilta 2016-2020. Kuusamon kunnan lainakanta euroa/asukas on Taivalkoskea lukuun ottamatta pienempi, kuin muissa vertailukohteissa.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	2 933	2 933	3 039	3 342	3 448
Pohjois-Pohjanmaa	3 460	3 459	3 659	4 004	4 186
Kempele	2 167	2 564	3 156	3 559	3 449
Kuusamo	2 077	1 824	2 278	1 941	2 043
Sotkamo	2 770	2 925	3 054	3 043	2 434
Taivalkoski	605	489	974	1 636	1 523
Ylivieska	4 363	4 782	5 466	7 148	7 927

(Lähde: Sotkanet)

Kuusamon asukasluku 31.12.2020 oli 15 213 henkilöä, lisäys edelliseen vuoteen verrattuna oli 79 henkilöä. Väestöstä oli vuonna 2020 alle 15-vuotiaita 14,8 % ja yli 65-vuotiaita 28,3 %.

(Lähde: Tilastokeskus)

Kuusamon väkiluku ja väestön ikäryhmittäiset osuudet tilastokeskuksen mukaan vuosina 2016–2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Väkiluku	15 533	15 386	15 207	15 134	15 213
Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta, %	- 1,0	- 0,1	- 1,2	- 0,5	0,5
Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	15,4	15,5	15,1	15,1	14,8
15–64-vuotiaiden osuus väestöstä, %	60,3	59,0	58,4	57,5	56,9
Yli 64 -vuotiaiden osuus väestöstä, %	24,3	25,5	26,5	27,4	28,3

(Lähde: Väkiluku 2015–2020 Tilastokeskus)

Alla olevassa taulukossa on demograafinen huoltosuhde vuosilta 2016–2020. Demografinen (väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65 vuotta täyttäneitä on sataa 15–64-vuotiasta työikäistä kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeläisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	59,1	60,1	60,8	61,4	61,9
Pohjois-Pohjanmaa	61,6	62,7	63,2	63,6	64,0
Kempele	64,0	65,0	65,3	65,1	65,5
Kuusamo	65,8	69,5	71,3	74,0	75,8
Sotkamo	67,5	69,4	70,6	72,0	72,5
Taivalkoski	71,9	74,6	77,3	79,8	83,0
Ylivieska	65,4	67,2	68,7	69,7	70,8

Demograafinen huoltosuhde (Lähde: Sotkanet)

Kunnan toimintaympäristö

Kuusamon nettomuutto on kääntynyt positiiviseen suuntaan vuonna 2020. Nettomuutto indikaattori ilmaisee kuntien välisen nettomuuton tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Nettomuutto saadaan vähentämällä alueelle muuttaneista (tulomuuttajat) alueelta pois muuttaneet (lähtömuuttajat). Näin nettomuutto on positiivinen, jos alueelle on muuttanut enemmän kuin alueelta on muuttanut pois.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	0	0	0	0	0
Pohjois-Pohjanmaa	-3,4	-2,9	-2,7	-2,1	-1,2
Kempele	5,0	6,2	14,8	18,0	15,0
Kuusamo	-12,3	-11,2	-7,0	-3,8	3,2
Sotkamo	-3,2	-3,2	-0,4	-1,9	-2,3
Taivalkoski	-11,0	-12,7	-6,9	-3,3	-9,1
Ylivieska	1,9	-1,1	-6,4	-0,5	-0,9

Kuntien välinen nettomuutto/1 000 asukasta (Lähde: Sotkanet)

Työllisyys ja koulutus

- Työttömien osuus työvoimasta 2016 oli 13,5 % ja vuonna 2020 13,5 %
- Pitkäaikaistyöttömien % osuus työttömistä 2016 oli 19,7 %, vuonna 2020 13,1 %
- Pitkäaikaistyöttömien % osuus työvoimasta 2016 oli 2,7 % ja vuonna 2020 1,8 %
- Vaikeasti työllistyvien % osuus 15–64-vuotiaista oli 2016 4,8 % ja 2020 3,7 %
- Kuusamossa koulutustaso oli vuonna 2016 301,9 ja vuonna 2020 318,4. Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritetun korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti.

Työlliset indikaattori ilmaisee työllisten osuuden prosentteina väestöstä. Työllisiksi luetaan 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka laskentaviikolla 25.–31.12. tekivät yhtenäkin päivänä ansiotyötä tai olivat tilapäisesti työstä poissa.

Alla olevassa taulukossa on työllisten osuus % väestöstä vuosina 2016–2020.

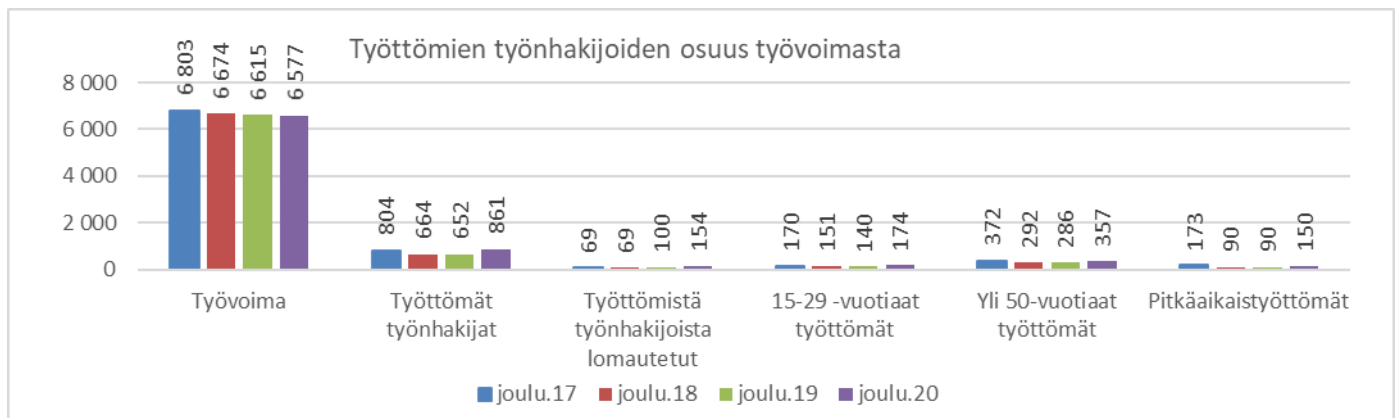
	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	21,4	42,2	43,0	43,0	40,9
Pohjois-Pohjanmaa	38,5	39,4	40,5	40,3	39,2
Kempele	41,4	42,7	43,7	43,7	42,9
Kuusamo	37,0	38,0	38,9	38,7	36,7
Sotkamo	39,7	40,3	40,9	41,3	41,1
Taivalkoski	33,6	34,4	35,0	34,4	33,4
Ylivieska	39,3	40,0	41,3	40,5	40,1

Työlliset, % väestöstä (Lähde: Sotkanet)

Kuusamon työllisten osuus prosentteina väestöstä on pysynyt seurantajaksolla verrokkikuntiin nähden Taivalkosken jälkeen toiseksi pienimpänä.

Kaupungin työllisyyskehitys näyttäytyi positiivisena 2017 vuoden jälkeen. Työttömyysaste laski alle 10 %:iin. Alimmillaan työttömyysaste oli v. 2018 syyskuussa 8,5 % ja v. 2019 syyskuussa 8,3 %. Alueen yritykset rekrytoivat henkilöstöä ja myös yhdistyksistä tarjoutui matalan kynnyksen tukityöpaikkoja pitkäaikaistyöttömille ja osatyökykyisille.

Vuonna 2020 työttömyysluvut kääntyivät kuitenkin nousuun (kuvio). Yhtenä merkittävänä tekijänä oli koronapandemian aiheuttamat työpaikkojen menetykset. Pandemian seurauksena työstä lomautettujen määrä kasvoi ollen korkeimmillaan toukokuussa 2020, jolloin lomautettuja oli 468 hlöä.

(Lähde: TEM, Työnvälitystilasto)

Nuorisotyöttömät, prosenttiosuus 18–24-vuotiaasta työvoimasta. Indikaattori ilmaisee 15–24-vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 18–24-vuotiaasta työvoimasta. Nuorisotyötön on 15–24-vuotias työtön.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	17,0	14,4	12,2	11,5	16,7
Pohjois-Pohjanmaa	22,5	19,6	15,8	14,9	19,6
Kempele	24,0	21,3	16,9	13,5	18,7
Kuusamo	23,7	21,2	15,7	16,2	21,5
Sotkamo	19,7	15,9	13,7	12,8	18,8
Taivalkoski	15,9	17,9	14,3	10,5	13,9
Ylivieska	16,0	15,0	11,7	12,1	16,7

(Lähde: Sotkanet)

Väestö ja asuminen

- Lapsiperheiden osuus perheistä on vähentynyt. Vuonna 2016 lapsiperheitä oli 33,1 % perheistä ja vuonna 2020 osuus oli 31,5 %. Vuodesta 2016 lapsiperheiden osuus on vähentynyt 101 perheellä, mutta vuonna 2020 lapsiperheiden määrä on kääntynyt nousuun ollen yhdeksän perhettä enemmän, kuin edellisenä vuonna. Verrokkikohteisiin verrattuna Kuusamon lapsiperheiden osuus on Taivalkosken jälkeen toiseksi pienin.
- Yhden vanhemman osuus perheistä on kasvanut ollen vuonna 2016 17,9 % ja vuonna 2020 yhteensä 19,4 %. Osuus on suurempi, kuin muissa verrokkikunnissa, mutta pienempi, kuin koko maassa yhteensä.
- Yhden hengen asuntokuntien osuus asuntokunnista on lisääntynyt. Vuonna 2016 yksin asuvia oli 39,4 % ja vuonna 2020 luku oli 41 %. Määrä on vähäisempi, kuin koko maan ja Pohjois-Pohjanmaan keskiarvo. (Lähde: Sotkanet)

Toimeentulotuki

- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, lapsiperheistä oli 2020 vuonna 2016/1,2 %, 2017/1,4 %, 2018/1,3 %, 2019/1,0 % ja vuonna 2020/1,1 %
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet, 25–64 vuotiaista oli vuonna 2016/2,2 %, 2017/2,0 %, 2018/1,8 %, 2019/1,6 % ja vuonna 2020/1,3 %.
- Perustoimeentulotuki koostuu toimeentulotuen perusosasta sekä muista perusmenoista. Seurantajakson aikana perustoimeentulotuki asukasta kohden laskettuna pienentyi vuoteen 2016 saakka.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	122	140	136	130	137
Pohjois-Pohjanmaa	74	88	87	85	90
Kempele	39	58	54	45	52
Kuusamo	72	81	64	61	62
Sotkamo	75	59	54	51	54
Taivalkoski	76	57	58	49	52
Ylivieska	90	85	85	86	86

Perustoimeentulotuki, euroa/asukas (reaalihinnoin) (Lähde: Sotkanet)

Työmarkkinatuen kuntaosuus

Vuoden 2015 alussa kunnan vastuu työmarkkinatuen rahoituksessa lisääntyi. Kunta maksaa yli 300 työmarkkinatukea saaneiden työmarkkinatuesta 50 %. Aikaisemmin maksuvelvoite on koskenut yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden ryhmää. Yli 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden työmarkkinatuesta maksetaan nyt 70 % aikaisemman 50 % sijaan. Muutos on tullut käytäntöön 1.1.2015. Vuoden 2020 kuntaosuuteen vaikutti merkittävästi koronaepidemia.

Kuusamon työmarkkinatuen kuntaosuus euroina vuosina 2016–2020

2016	2017	2018	2019	2020
606 388	513 438	418 336	410 054	553 578

(Lähde: Kuusamon kaupunki)

Perusterveydenhuolto: Kuusamo 2020

Alla olevassa taulukossa on esitetty vuosittaiset perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit (kaikki yhteystavat) / 1 000 asukasta. Indikaattori ilmaisee kaikin yhteystavoin toteutuneiden perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien lukumäärän 1000 asukasta kohden.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	2 040	2 132	2 095	1 990	1 783
Pohjois-Pohjanmaa	2 290	2 395	2 208	2 264	2 099
Kempele	2 097	2 063	1 993	2 062	1 835
Kuusamo	3 700	3 594	3 456	3 299	3 325
Sotkamo	2 665	2 509	2 270	1 942	2 209
Taivalkoski	4 264	4 026	3 318	3 468	3 381
Ylivieska	1 785	1 845	1 893	1 992	2 203

(Lähde: Sotkanet)

- Perusterveydenhuollon mielenterveyden lääkärikäynnit/ 1 000 asukasta olivat vuonna 2016/159,7; 2017/167,6; 2018/148,2; 2019/125,5 ja 2020/64,2
- Perusterveydenhuollon mielenterveyden avohoitokäynnit/ 1 000 18 vuotta täyttäneitä kohden olivat vuonna 2016/1 036,2; 2017/1 020,6; 2018/953,1; 2019/1 548 ja 2020/1 350,4 (Lähde: Sotkanet)

Kuusamon aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit/1 000 18 vuotta täyttäneitä kohden ovat suurimmat verrokkikohteisiin nähden. THL:n mukaan Kuusamossa on mielenterveyden sairauksien periytyvyys väestöstä noin 5 % muuta maata suurempaa. Työhön tarvitaan lisää resursseja. Erityisesti nuoriin ja ennaltaehkäisevään työhön on panostettava.

Erytyskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 25–64-vuotiaita, prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä osuus oli vuonna 2020 yhteensä 29,2 %. Luku on pysynyt suunnilleen samana seurantajakson aikana. Osuus on Taivalkosken jälkeen korkein muihin vertailukohteisiin nähden

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit/1 000 asukasta kohden vuonna 2020 olivat 1 400 käyntiä. Käyntimäärät ovat vähentyneet edellisistä vuosista. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit sisältävät lääkärikäynnit terveyskeskusten äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa, perhesuunnitteluneuvolassa, kouluterveydenhuollossa, opiskelijaterveydenhuollossa, työterveyshuollossa sekä kotisairaanhoido- ja mielenterveyskäynnit ja muut avohoitokäynnit (erilaiset vastaanottokäynnit, terveystarkastus- ja seulontakäynnit sekä käynnit, jotka liittyvät terveydentilan selvittämiseen, esim. lääkärintodistukset).

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	1 159	1 149	1 119	1 032	830
Pohjois-Pohjanmaa	1 178	1 138	1 055	1 052	922
Kempele	1 273	1 207	1 127	1 150	979
Kuusamo	2 432	2 406	2 030	1 935	1 400
Sotkamo	1 465	1 284	1 133	1 092	763
Taivalkoski	3 586	3 133	2 308	2 466	2 257
Ylivieska	1 198	1 135	1 008	962	1 006

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki käynnit yhteensä/1 000 asukasta (Lähde: Sotkanet)

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit sisältävät kaikkien erikoisalojen erikoissairaanhoidon käynnit kaikissa kunnallisissa sairaaloissa, sisältäen erikoislääkärijohtoiset terveyskeskukset. Luvut eivät sisällä päiväsairaalahoitoa.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	1 761	1 853	1 897	1 951	2 015
Pohjois-Pohjanmaa	1 312	1 640	1 427	1 768	1 827
Kempele	1 200	1 274	1 192	1 379	1 496
Kuusamo	1 295	1 080	1 172	1 376	1 272
Sotkamo	1 650	1 662	1 711	1 700	1 630
Taivalkoski	986	945	963	1 065	1 095
Ylivieska	945	1 154	1 220	1 531	1 548

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit/1 000 asukasta (Lähde: Sotkanet)

Diabetes perusterveydenhuollon lääkärin avosairaala-hoidon vastaanoton käyntisyynä kirjatusta käyntisyistä indikaattori ilmaisee perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton fyysisten käyntien osuuden kaikista kirjatusta ICD10-luokituksen mukaisista käyntisyistä, kun käyntisyynä on diabetes

Erytyiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutettujen indikaattori ilmaisee erityiskorvattavaan (75 %) diabeteslääkitykseen oikeutettujen osuuden väestöstä kalenterivuoden lopussa.

Kuusamo	2016	2017	2018	2019	2020
Diabetes perusterveydenhuollon lääkärin avosairaalahoidon vastaanoton käyntisyynä kirjatusta käyntisyistä	381	332	259	369	272
Erytyiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutetut	1 140	1 152	1 145	1 157	1 199

(Lähde:Sotkanet)

Suun terveydenhoito

Hyvä suunterveys on olennainen osa hyvinvointia ja yleisterveyttä. Suun piilevät ja krooniset tulehdukset voivat edesauttaa myös muiden vakavien sairauksien puhkeamista. Huono suunterveys on yksi riskitekijä mm. valtimokovettumataudin sekä sydän- ja aivoinfarktin taustalla.

Suun terveydenhuollon DMF-indeksi, 12-vuotiaat indikaattori ilmaisee hampaistossa esiintyvien reikiintyneiden, poistettujen ja paikattujen hampaiden yhteenlasketun määrän indeksinä.

2017	2018	2019	2020
1,4	0,8	1,4	0,9

(Lähde: Sotkanet)

Ennaltaehkäisevä päihdetyö

Perusturvalautakunta on Kuusamon ennaltaehkäisevän päihdetyön edellyttämän lain mukainen päihdetyöstä vastaava toimielin minkä tehtävänä on päättää toiminnan painopisteistä ja seurattavista indikaattoreista. Erillinen monialainen ennaltaehkäisevän päihdetyön työryhmä toteuttaa käytännön toimintaa vastaavan toimielimen tavoitteiden mukaisesti. Vastuhenkilö koordinoi koko kunnan ehkäisevää päihdetyötä.

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 % alkoholina, litraa indikaattori ilmaisee vuoden aikana kunnan alueella Alkon myymälöistä myydyin ja kunnan alueella sijaitseviin elintarvikeliikkeisiin, kioskeihin, huoltoasemille ja anniskeluravintoloille toimitettujen alkoholijuomien määrän 100 %:n alkoholina lasketuna litroina jokaista vastaavalla alueella asuvaa kohden. Kuusamon lukuun vaikuttaa Kuusamossa vieraillevat matkailijat.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	7,1	7,0	7,0	6,9	6,9
Pohjois-Pohjanmaa	6,6	6,5	6,6	6,4	6,4
Kempele	6,0	5,9	5,8	5,4	5,5
Kuusamo	12,2	12,1	12,6	12,3	12,2
Sotkamo	9,2	9,1	9,4	9,3	9,3
Taivalkoski	7,8	7,6	7,7	7,7	8,2
Ylivieska	8,4	8,3	8,2	7,9	7,8

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 % alkoholina, litraa. (Lähde: Sotkanet)

Indikaattori ilmaisee kuntien kustantamien päihdehuollon erityispalveluihin sekä raittiustyöhön suunnattujen palveluiden nettokäyttökustannuksia asukasta kohden. Päihdehuollon erityispalvelujen nettokustannukset, euroa/asukas indikaattori ilmaisee kuntien päihdehuollon erityispalvelujen nettokäyttökustannukset tuhansina euroina. Tehtävuokkaan "245 Päihdehuollon erityispalvelut" sisältyy A-klinikka- ja nuorisoasematoiminta, päihdeongelmaisten asuntola- ja asumispalvelut, ensisuojat ja selviämisasemat, pav-huoltolat ja muut päihdehuollon kuntoutuslaitokset sekä katkaisuhuoltoasemat ym. päihdehuolto (ml. huume klinikat, päihdeongelmaisten päiväkeskukset tms.) sekä raittiustyö, myös omassa perusterveydenhuollossa järjestetty edellä mainittu päihdehuoltotoiminta. Myös vastaavien palvelujen ostot.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	35,2	35,6	35,5	41,2	39,7
Pohjois-Pohjanmaa	30,8	28,7	27,3	29,5	32,8
Kempele	6,6	5,2	5,2	3,4	1,2
Kuusamo	0,1	7,9	8,4	10,2	11,8
Sotkamo	15,1	14,9	11,0	14,1	18,8
Taivalkoski	5,1	4,4	3,2	2,0	1,8
Ylivieska	25,5	23,4	26,6	29,3	28,3

Päihdehuollon erityispalvelujen nettokustannukset, euroa/asukas. (Lähde: Sotkanet)

Vuonna 2018 tehtiin päihdetilannekysely, mihin saatiin 334 vastausta. Kyselyssä ja eri tahojen kanssa käydyissä keskusteluissa tuli esiin, että tarvitaan tietoa mistä saa apua, mikäli haluaa lopettaa tupakoinnin. Varhaiseen puuttumiseen kaivattiin myös tietoa ja opastusta.

Osallisuus- ja hyvinvointipalvelut Askel

Osallisuus- ja hyvinvointipalvelut Askeleen toiminnan tavoitteena on tukea kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien kuntalaisten osallisuutta, elämänhallintaa, terveyden edistämistä ja ylläpitämistä sekä työhön ja koulutukseen hakeutumista. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi se järjestää mm. työttömien terveyspalveluita, kuntouttavaa työtoimintaa sekä muuta työllistymistä tukevaa toimintaa.

Terveystarkastuksia järjestetään kaikille halukkaille työttömille kuusamolaisille ja asiakkaat ohjautuvat tarkastukseen yleensä Askeleen, sosiaalityön, terveyskeskuksen tai TE-hallinnon kautta. Asiakas voi ottaa myös itse yhteyttä ja pyytää tarkastusta. Kaikille halukkaille on kyetty tarjoamaan asiakkaan tarvitsema terveystapaaminen, terveystarkastus tai laaja terveystarkastus työkykyarvioineen.

Kuntouttavaa työtoimintaa toteutetaan monin erilaisin tavoin. Lähes aina työtoimintaan liittyy myös terveyspalveluita, liikuntaa ja muuta hyvinvointiin liittyvää toimintaa, kuten luontoa hyödyntävää ryhmätoimintaa. Työtoimintaan osallistuu vuosittain yli 200 eri henkilöä.

Askeleen asiakasmäärät 2017–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Kaikki asiakkaat (aktiivointi- ja terveystarvelujen asiakkaat)	565	480	424	477	445
Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat	327	263	258	220	235
Työllistyneet	234	216	148	56	85
Eläkeselvittelyssä/eläkevalitus/eläke	20	34	34	25	33

(Lähde: Askel)

Kaikki asiakkaat (aktiivointi- ja terveystarvelujen asiakkaat): Kyseessä eri työttömien henkilöiden yhteismäärä, jotka ovat: 1. osallistuneet aktiivointi- tai monialaisen työllistymissuunnitelman laadintaan 2. ovat ohjautuneet työttömien terveystarveluihin muutoin eli itse, TE-toimiston tai perusterveystarveluiden ohjaamana tai 3. ovat olleet työllisyyskoordinaattorin tai työllistämishankkeiden palveluissa.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat: Vuoden aikana kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden eri henkilöiden määrä,

Työllistyneet: Askeleen ja 2020 vuonna Naturpolikseen siirtyneen työllisyyskoordinaattorin asiakkaat, jotka ovat vuoden aikana olleet palkkatyössä (työsuhteen kestot vaihtelevat suuresti ja henkilö on voinut palata palveluihin jakson jälkeen)

Eläkeselvittelyssä/eläkevalitus/eläke: Askeleen työkyky selvittelyiden kautta työkyvyttömyyseläkkeelle vuoden aikana ohjautuneet.

Työttömien terveystarvelut Kuusamossa

Terveystarvelu luo hyvät edellytykset työkyvylle ja tukee työllistymistä. Kun vastaavasti työttömyys vaikuttaa kielteisesti hyvinvointiin ja terveyteen, etenkin pitkittyessään. Varhainen hoitoon ja kuntoutukseen pääsy ehkäisee työkyvyttömyyttä ja eläköitymistä. Kuusamossa työttömien terveystarvelut aloitettiin Asiakastarvelu Askeleen asiakkaiden tarpeesta kaupungin omana toimintana syksyllä 2009. Seuraava vuonna päästiin mukaan THL:n valtakunnalliseen hankkeeseen ja sen aikana kehitettiin toimiva terveystarkastusmalli, joka juurtui hyvin arjen työhön.

Työttömien terveystarvelut ovat kysytty ja hyvin vastaanotettu palvelu. Vuosittain tehdään terveystarkastus, työkyvyn arvioita ja eläkeselvittelyjä n. 100 uudelle asiakkaalle. Vuosien aikana on todettu, että tarvetta kohdennetuille palveluille on ja niitä osataan myös käyttää. Terveystarveluihin tulevat henkilöt, joiden terveystarkastuksesta tai työkyvyn arviosta on kulunut pitkä aika. Heidän työnhakunsa prosessissa on tullut esiin terveydelliset ongelmat tai rajoitteet sekä alentunut työkyky. Kaikille halukkaille pystytty tarjoamaan työttömien terveystarveluja. Työtä tehdään monialaisesti ja moniammatillisesti. Askeleen sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan tukena on monialainen verkosto eri ammattiryhmistä. Askeleen työllistymisen palvelujen lisäksi sosiaali- ja terveystarveluista, Kelasta ja Te-palveluista sekä koulutuspalveluista. Monialaisen palvelun tuella yhä useamman kuntoutumispolku on johtanut avoimille työmarkkinoille.

Työttömien terveystarveluissa kartoitetaan asiakkaan omat toiveet ja tavoitteet. Arvioidaan hänen terveydentilaansa, terveystottumuksia sekä elintapoja. Tarpeen mukaan kartoitetaan työ- ja toimintakykyä, hoidon tarvetta, kuntoutustarvetta, suun terveyttä ja sosiaalisen tuen tarvetta. Terveystarvelun tavoitteena on tukea työ- ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia, edistää mielenterveyttä ja elämäntilannetta.

Askeleen asiakkaiden käynnit ja muut kontaktit sairaanhoitajien kanssa ajalla 1.1.2021 – 31.12.2021

Erilaisten kontaktien lukumäärä	1 595
Asiakkaiden lukumäärä	360

(Lähde: Askel, Efficaraportointi)

Naturpolis Oy, Työllisyyspalvelut ja hankkeet

Kuusamon kaupungin työllisyyspalveluita on hoidettu Asiakaspalvelu Askeleessa aina vuoden 2019 loppuun saakka. Tammikuussa 2020 työllisyyspalvelut siirtyivät kaupungin tytäryhtiölle Naturpolis Oy:lle. Naturpoliksen työllisyyspalvelut tuottavat työllisyyspalveluita Kuusamon kaupungille. Tämän lisäksi alueen työllisyyttä edistetään eri kehittämishankkeilla. Työnantajille tarjotaan rekrytointipalveluja ja tuki-työllistämiseen liittyvää asiantuntija-apua.

Työttömyyden syyt ovat monisyisiä. Pitkittyneellä työttömyydellä on heikentävä vaikutus yksilön toimeentulon lisäksi hyvinvointiin ja terveyteen. Työllisyyspalvelut on tarjonnut työttömille ja työttömyysuhan alla oleville kuntalaisille yksilöllisiä ja asiakkaiden palvelutarpeen mukaisia palveluita tiiviissä yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö ja palveluiden yhteensovittaminen korostuu erityisesti silloin, kun yksilön työ -ja toimintakyvyssä tai elämänhallinnassa esiintyy monia erilaisia ongelmia, johon hän tarvitsee eri alojen ammattilaisten apua. Työllisyyspalveluiden tavoitteena on myös työttömien työmarkkina-aseman ja toimeentulon parantaminen ja sitä kautta parantaa yksilöiden hyvinvointia. Palveluilla pyritään myös kohtuullistamaan kaupungille työttömyydestä aiheutuvia kustannuksia.

Nuoret Urapolulle -hanke

Naturpolis Oy:ssä on toiminut vuodesta 2018 nuorten työllistämistä tukeva Nuoret urapolulle (Nuora) -hanke. Nuora-hanke on tukenut alueen nuorten työllistymistä ja hyvinvointia tarjoamalla yksilöllistä tukea työn hakuun. Hankkeen aikana on kehitetty monialaista yhteistyötä kuntien, alueen oppilaitosten, yksityisen ja kolmannen sektorin kesken palvelujen tuottamisessa ja työllistymisen edistämässä. Hanke on lisäksi järjestänyt erilaisia kortti- ja lyhytkoulutuksia sekä ollut mukana aktiivisesti järjestämässä rekrytointi tapahtumia, kuten esim. KoillisChance ja Taivalrekry -tapahtumat.

Mahdollisuuksien pohjoinen – JobBoost -hanke

Hanke aloitti toimintansa syksyllä 2020. Hankkeen toiminnalliset tavoitteet ovat laajat ja myös toiminta-alue kattaa Koillismaan lisäksi Pudasjärven ja Posion alueet joidenkin työpakettien osalta. Hankkeen osatoteuttajia ovat myös Kainuun ammattiopiston Kuusamon toimipaikka, Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy ja Koulutuskuntayhtymä OSAO.

Hankkeen päätavoitteiksi on määritelty palveluprosessien kehittäminen työtä, koulutusta tai muuta ratkaisua palvelutarpeeseensa hakevien henkilöiden ohjautumiseksi oikea-aikaisesti alueen palveluihin ja työpaikkoihin. Erityishuomiota kiinnitetään nuorten, maahanmuuttajien ja muiden erityistä ohjauspalvelua tarvitsevien palvelutarpeisiin.

Tavoitteena on löytää ratkaisuja yritysten ja työtä hakevien henkilöiden osaamisen kehittämistarpeisiin sekä vastata yritysten työvoiman saatavuuteen vaikuttaviin kohtaantohaasteisiin sekä parantaa muutoin yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Kaikkiin päätavoitteisiin liittyy kunta- ja organisaatorajojen ylittävän yhteistyön kehittäminen sekä paikallistuntemuksen hyödyntäminen työllisyyteen liittyvissä prosesseissa. Tavoitteena on luoda pysyviä kumppanuusmalleja ja mielikuvaa yhtenäisestä työssäkäyntialueesta.

Naturpolis Oy:n Työllisyyspalvelut

Edellä mainitut toimijat muodostavat yhdessä Naturpolis Oy:n Työllisyyspalvelut. Kuluneen vuoden aikana Työllisyyspalvelut on luonut palveluprosesseja ja -polkuja työmarkkinoille ja koulutukseen erilaisissa työmarkkinatilanteissa oleville henkilöille. Asiakkaina on ollut niin vastavalmistuneita kuin pidempään työtä hakeneita henkilöitä. Myös asiakkaaksi ilmoittautuminen on tehty helpoksi Naturpoliksen nettisivuilla olevan yhteydenottopyyntölomakkeen avulla perinteisten yhteydenottovälineiden lisäksi.

Henkilökohtaista asiakaspalvelua, ohjausta ja neuvontaa varten on yhteydenottojen määrä kasvanut hyvin kuluneen vuoden aikana ns. hiljaisesta toiminnan aloituksesta huolimatta. Henkilöasiakaspalvelussa pystytään vastaamaan hyvin asiakkaiden palvelutarpeisiin palvelua jatkuvasti kehittäen.

Työmarkkinoiden vahvasta työvoiman kysynnästä huolimatta monet asiakkaat tarvitsevat tietoa eri palveluista, eri työ- ja opiskelumahdollisuuksista sekä muuta asiantuntijaneuvontaa. Monelle kuitenkin työpaikan löytäminen on tärkein asia.

Työmarkkinat muuttuvat entistä enemmän jatkuvaa oppimista vaativiksi. Asiakkaiden palvelutarpeet muuttuvat ja samalla muuttuvat koulutusrakenteet ja opiskelun suorittamistavat ja -keinot digitalisoitumisen myötä. Myös suoritettuja ammattitutkintoja tarvitaan tulevaisuudessa useita. Näihin lähiajan näkymiin vastataan kehittämällä Ohjaamo-tyyppistä toimintaa kaikenikäisille henkilöille tarjottavana palveluna.

Hankkeessa työskentelevät duuniagentit kontaktoivat myös alueen yrityksiä avointen työpaikkojen ja osaamistarpeiden kartoittamiseksi. Osaamistarpeisiin liittyviä viestejä vaihdetaan alueen ammatillisissa oppilaitoksissa toimivien koulutusagenttien kesken.

Yritysten palvelutarpeet ovat pääsääntöisesti henkilöstön rekrytointitarpeita, yrityksen henkilöstön osaamisen kehittämistarpeita tai yritystoiminnan edistämiseen liittyviä tarpeita. Yritysten palvelutarpeisiin vastataan yhdessä Naturpoliksen yrityskehittäjän ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Hankkeiden vaikutus

Työllistymistä tukevilla palveluilla ja palkkatukityöllistämällä on pystytty auttamaan pitkäaikaistyöttömiä takaisin työelämään tai opintojen pariin. Palkkatukityöllistämisen kautta avautuvat työpaikat edesauttavat heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevia taloudellisesti, ehkäisten syrjäytymistä ja avaavat uusia polkuja avoimille työmarkkinoille. Työllistyminen parantaa työttömien elämänlaatua ja työmarkkina-asemaa.

Nuoret Urapolulle -hanke edistää nuorelle sopivan ratkaisun hakemista ja löytämistä yhdessä nuoren kanssa. Ratkaisu voi olla työ- tai koulutuspaikka tai ohjautuminen jonkin muun palvelun piiriin vuodesta 2018 lähtien. Hanketoteutuksen aikana useita kymmeniä nuoria on löytänyt tarpeensa mukaisen ratkaisun. Nuorille suunnattuja hankkeita on lisäksi ollut mm. kalastukseen liittyen nuorten aktivoimiseksi ja elinkeinotoiminnan esittelemiseksi.

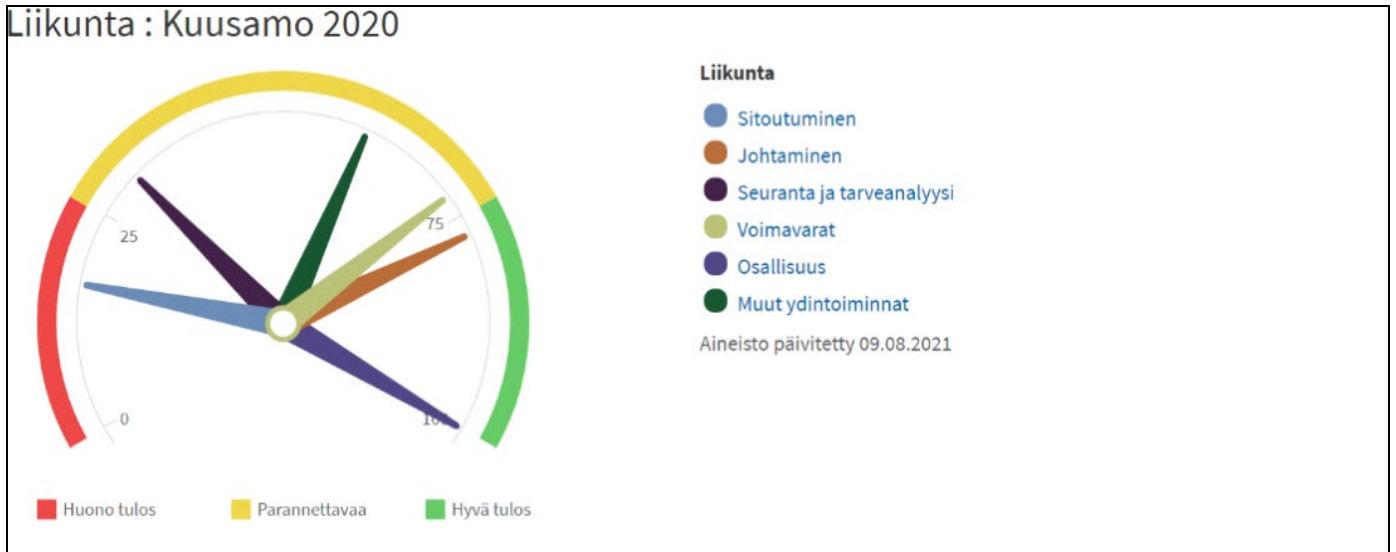
JobBoost -hanke edistää palveluprosessien kehittämistä oikea-aikaisten palveluiden tarjoamiseen työtä hakeville ja yrityksille huomioiden mm. nuorten palvelutarpeet. Nuorten palveluiden kannalta hankkeen myötä edistetään koulutus- ja työelämätoimijoiden yhteistyötä ratkaisujen löytämiseksi sekä työllistymisen ja koulutuspalveluiden kokoamiseen samalle alustalle. Hanke on alkanut vuonna 2020. Nuorten kesätyö on merkittävässä roolissa nuorten työmarkkinaurien alussa.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelujen toimialaan kuuluu Liikuntakeskuksen toiminnan järjestäminen, ohjatut liikuntapalvelut, liikuntatapahtumat ja liikuntaneuvonta. Liikuntakeskus käsittää uimahallin, liikuntahallin palloilu ym. tiloihin, kuntosalit ja jäähallin. Liikuntahalli ja kuntosali ovat avoinna ympäri vuoden. Uimahalli on kuukauden suljettuna huoltotöiden vuoksi. Vuoden aikana jäähallin toimintakausi on ollut elokuun lopulta huhtikuun alkuun. Liikuntakeskuksen kävijämäärä 2020 oli 182 980 kävijää. Kuusamon liikuntasuunnitelma valmistui vuonna 2021.

TEAvisarin mukaan eniten kehitettävää on sitoutumisessa sekä seuranta- ja tarveanalyysissä. Osallisuus ja voimavarat ovat koko maan keskiarvon yläpuolella.

(Lähde:TEAvisari)

Sitoutumiseen kuuluvien kokonaisuuksien alle kuuluu seuraavat toimenpiteet: Ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa, kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman, ohjelmien käsittelyn johtoryhmässä ja kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman. (LVM 5/2018). Liikunnan edistäminen strategioissa osaan kuuluu liikuntasuunnitelma tai kehittämissuojelma, yhdenvertaisuuden tai sukupuolten tasa-arvon edistäminen, kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden seuranta ja arviointi sekä lasten liikkuminen varhaiskasvatuksessa. Hyvinvointikertomus osaan kuuluu kuvaus kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta sekä liikuntaneuvonnan toteutumisesta. Pyöräteiden kunto pisteytys muodostuu siitä, onko kunnassa pyöräteiden kunto- luokitusta.

Liikuntatoimi kutsuu vuosittain koolle liikuntaseuroja seuraparlamenttiin sekä osallistuu tarvittaessa kunnan järjestämiin yhdistysiltoihin.

Ennakkovaikutusten arviointi käynnistetään lapsivaikutusten arvioinnilla tämän vuoden aikana ja jatkossa EVA:n käyttö laajennetaan muitakin segmenttejä koskeviin päätöksiin.

Liikunta

Vahvuudet:
Liikuntapaikkojen käyttövuorot, toiseen kuntaan rekisteröidyn yhdistyksen käyttövuorojen haku samoilla ehdoilla paikallisten yhdistysten kanssa
Liikuntapaikat yhteensä /1000 asukasta 483 kpl
Kunnan liikuntasalit /1000 asukasta 16 kpl
Kunnan kuntosalit /1000 asukasta 5 kpl
Kunnan ulkoilureitit /1000 asukasta 50 kpl
Kunnan liikuntapuistot, lähiliikuntapaikat ja ulkokuntoilupuitot /1000 asukasta 7 kpl
Sukupuolittainen seuranta
Kunnan pallokentät /1000 asukasta 32 kpl
Kevyen liikenteen väyliä metriä/asukas 4,8 m/asukas
Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa maahanmuuttajien liikunnan edistämiseksi

(Lähde: TEAvisari)

Yhteenveto ja arvio kuusamolaisten liikunta-aktiivisuudesta

Liikuntapaikkojen rakentamisessa on tarkastelujakson aikana tehty mittavia panostuksia taajaman alueella lähiliikuntapaikkoihin ja liikuntalaitoksiin. Liikunnan aktiiviharrastajien kannalta tilanne on kohentunut huomattavasti. Myös seuratoiminta ja kaupungin liikuntapalvelut ovat pystyneet hyvin tarjoamaan palveluja aktiiviliikkuville.

Lapset ja nuoret - Kouluterveyskyselyn perusteella kouluikäisten liikuntaharrastuksessa on tapahtunut polarisaatiota. Vähän liikkuvien määrä on kasvanut samalla, kun paljon liikkuvien määrä on lisääntynyt. Vähän liikkuvien määrä on Kuusamossa hieman pienempi, kuin koko Suomen vastaava luku. Urheiluseurat ja Kuusamo Opisto ovat pystyneet vastaamaan hyvin aktiivisten lasten ja nuorten liikkumistarpeeseen. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta tehdään vuosittain arviointi ja tuloksista raportoidaan toimialalla sekä hyvinvointikertomuksessa.

Liikuntatoimi järjestää kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. Kunnan asettamissa tavoitteissa ja toimenpiteissä huomioidaan vähän liikkuvat ryhmät, esimerkiksi toimeentulotuen piirissä olevat lapsiperheet. Tarjolla on maksuttomia liikuntavaihtoehtoja ja omaa tuotantoa lapsille ja lapsiperheille. Harrastamisen Kuusamon malli -hankkeen kautta kohdennetaan toimia lasten ja nuorten toivomiin liikuntaharrastuksiin myös vähän liikkuvat lapset ja nuoret huomioiden.

Työikäiset - Työikäisten omatoimisen sisäliikunnan harrastajamäärä liikuntakeskuksessa pysyi samalla tasolla 2017-2019. Ulkoliikunnan suosio lisääntyi kesällä 2020 selvästi. Ikäihmiset - Liikuntakeskuksen kävijämäärillä arvioituna ikäihmisten liikunta-aktiivisuus on kehittynyt hyvään suuntaan.

Passiiviset liikkujat

Passiivisten liikkujien aktivoimiseksi tarvitaan muita toimenpiteitä: palvelujen kehittymistä ja kohderyhmän parempaa tavoittamista. Keinoja ovat esimerkiksi liikuntaneuvonnan asiakasryhmän laajentaminen ja elintapaohjauksen liittäminen neuvontaan, edullisen matalan kynnyksen harrastusliikunnan lisääminen, kohderyhmien aktiivinen kuuleminen, osallistaminen ja kohderyhmän tavoitettava tiedottaminen. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää kehittävästä poikkihallinnollista yhteistyötä ja riittäviä resursseja.

Ohjatut liikuntapalvelut tarjoavat liikuntaa lapsille ja nuorille, aikuisväestölle, ikäihmisille ja erityisryhmille. Koulujen uimaopetuksen lisäksi lapsille järjestetään uimakouluja ja liikuntakerhoja. Nuorille tarjottu Action -passi on edullinen kausikortti Liikuntakeskuksen palveluihin.

Aikuisväestölle ja ikääntyneille sekä erityisryhmille liikuntapalvelut tarjoaa erilaisia ohjattuja ryhmäliikuntatunteja. Ikääntyneille ja sosio-ekonomisesti heikommassa asemassa oleville tarjotaan kausikortteja (senioripassi, sporttikortti), joilla pääsee käyttämään liikuntapalveluja edullisesti. Liikuntakeskuksen säännölliset viikoittaiset perheliikuntavuorot (perheuinti, vesipeuhula, liikuntahallin perheliikuntavuoro ja jäähallin luistelu- ja kiekkovuoro) ovat olleet maksuttomia. Edullisilla passeilla ja korteilla sekä maksuttomilla perheliikuntavuoroilla on pyritty aktivoimaan eri ikäisiä liikkumaan ja perheitä liikkumaan yhdessä.

	2017	2018	2019	2020*	2021
Kävijämäärät	242 807	210 920	293 111	182 980	183 759
Liikuntaneuvonta	303	218	450	147	113
Ohjattu liikunta, aikuiset	7 875	5 569	9 171	4 271	3 699
Terveysliikunta	12 984	10 662	13 547	7 384	1 106
Lapset ja nuoret, ei uimaopetus	1 645	1 568	1 915	1 022	5 980
Koulu uimaopetus % 6 lk	92,4	94,2	89,0	92,7	93,5
Kausi- ja sarjaliput	2 454	2 490	2 631	2 115	2 417
Action passit	166	154	174	135	125
Senioripassit	781	781	839	606	629
Sporttikortit	182	199	242	159	150

* Liikuntakeskuksen lukuja, Koronapandemian takia Liikuntakeskus oli kokonaan suljettuna 17.3. - 3.6.2020 ja osittain 1.12. - 31.12.2020 (Lähde: Kuusamon kaupunki liikuntapalvelut)

Liikuntapalvelut järjestävät vuosittain muutamia ikäihmisten ja työikäisten liikuntatapahtumia. Liikuntatapahtumilla pyritään herättämään kiinnostusta liikuntaharrastukseen. Liikuntapalvelujen toimesta järjestetään Kuusamon koulujen väliset koulukisatapahtumat. Liikuntaneuvonnalla pyritään opastamaan kuntalaisia heille sopivan liikuntaharrastuksen pariin. Palvelun käyttäjät ovat pääosin ikääntyneitä tai erityisryhmiä; erityisesti sosioekonomia asiakkaita. Liikuntapalvelut on mukana liikuntapaikkasuunnittelussa ja tekee esitykset keskustan alueen salivuorojen ja seurojen liikunta-avustusten jakamiseksi.

Merkittävä osa suomalaisista liikkuu terveytensä kannalta liian vähän. Liikunnalla on suuri merkitys paitsi kansanterveydelle, myös kansantaloudelle. Liikkumattomuudesta syntyvät kustannukset Kuusamolle ovat peräti 8,8 - 20,5 M €. Hankkeet osaltaan parantavat tilannetta. Kuntakohtaiset luvut ovat arvioita, jotka on laskettu jakamalla valtakunnallinen kustannuslaskelma (3,2-7,5 mrd €) Suomen väkiluvulla (5,52 milj.) ja sen jälkeen kerrottu kuntien väkiluvuilla. (Lähde: Olympiakomitea)

Liikuntaneuvonta

Liikuntaneuvonnalla vahvistetaan ihmisen käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä mikä vaikuttaa ihmisen terveyteen ja elämänlaatuun. Liikuntaneuvonta ei ole pelkkä palveluohjaus, vaan prosessi missä tuetaan asiakasta.

Kuusamon kaupungin liikuntapalvelut tarjoaa maksutonta liikuntaneuvontaa. Liikuntaneuvonnalla etsitään ja tuetaan etenkin vähän liikkuvia löytämään sopiva liikuntamuoto ja annetaan ohjeet liikunnan aloittamiseen sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Palvelu on ollut tarjolla kaiken ikäisille, ja asiakkaat ovat olleet suurelta osin aikuisia.

Asiakkaat tulevat liikuntaneuvontaan oma-aloitteisesti tai läheteellä: lääkäri, ravitsemusterapeutti, diabeteshoitaja, seniorineuvola, sairaanhoitaja, kouluterveydenhoitaja, osallisuus- ja hyvinvointipalvelut Askel, avopalvelukeskus Kuusela, palvelukeskus Otava ja sosiaalipalvelut ja vanhuspalvelut. Palvelu on joko yksilö- tai ryhmäohjausta. Ryhmäohjauksessa liikunnanohjaajat tekevät moniammatillista yhteistyötä perusturvan ravitsemusterapeutin ja diabeteshoitajan kanssa.

Palvelun sisältää henkilökohtaisen tapaamisen asiakkaan kanssa, jossa kartoitetaan lähtötilanne ja laaditaan liikuntasuunnitelma ja ohjeet liikunnan aloittamiseen. Tarvittaessa järjestetään toinen käynti, jossa ohjataan esim. kuntosalilaitteiden käyttö. Toteutusta seurataan pääsääntöisesti yhdellä seurantasoitolla.

Liikuntaneuvonnan ja kokonaisvaltaisen elintapaohjauksen tarve on kasvanut viime vuosina. Etenkin lasten ja nuorten liikunta- ja elintapaohjaukselle olisi tarvetta saada resursseja lisää.

Tulosta ja vaikuttavuutta ei ole suoranaisesti mitattu, mutta seurantasoittojen ja sporttikortin käyttömäärien perusteella palvelulle on tarvetta. Palvelussa on tarvetta kehittää seurantaa ja vaikuttavuutta. Huomattavaa on, että liikuntaneuvonnan aikaan saaman fyysisen aktiivisuuden lisääntyminen kuntalaisten keskuudessa voi ehkäistä, hoitaa ja kuntouttaa monia sairauksia sekä hallita sairauskulujen kasvua, torjua ennen aikaista eläköitymistä ja ylläpitää väestön toimintakykyä.

Kuusamon kunnan liikunnan ja ulkoilun palvelutuotannon nettokustannukset vuonna 2020 olivat 242 €/asukas. Pohjois-Pohjanmaan keskiarvo oli 106 €/asukas ja Manner-Suomen 119 €/asukas. (Lähde: Kuntaliitto)

Elintapaohjaus

Elintavoilla voidaan vaikuttaa toimintakykyyn sekä hyvinvointiin ja elintavat vaikuttavat sairastavuuteen. Useat lait velvoittavat ja ohjaavat kuntaa tukemaan asukkaitensa terveyttä edistäviä elintapoja. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimuksen 2019 - 2025 päämääränä on ihmisten hyvinvoinnin edistäminen.

Elintapaohjaukseen resurssointi on yksilön ja organisaation kannalta merkityksellistä. Kuusamon kaupungin kotisivuille valmistuu kevään 2022 aikana elintapaohjauksen sivusto. Sivulla on tietoa liikuntaan, ravitsemukseen, uneen, mielenhyvinvointiin, riippuvuuksiin ja suunterveyteen liittyvistä asioista.

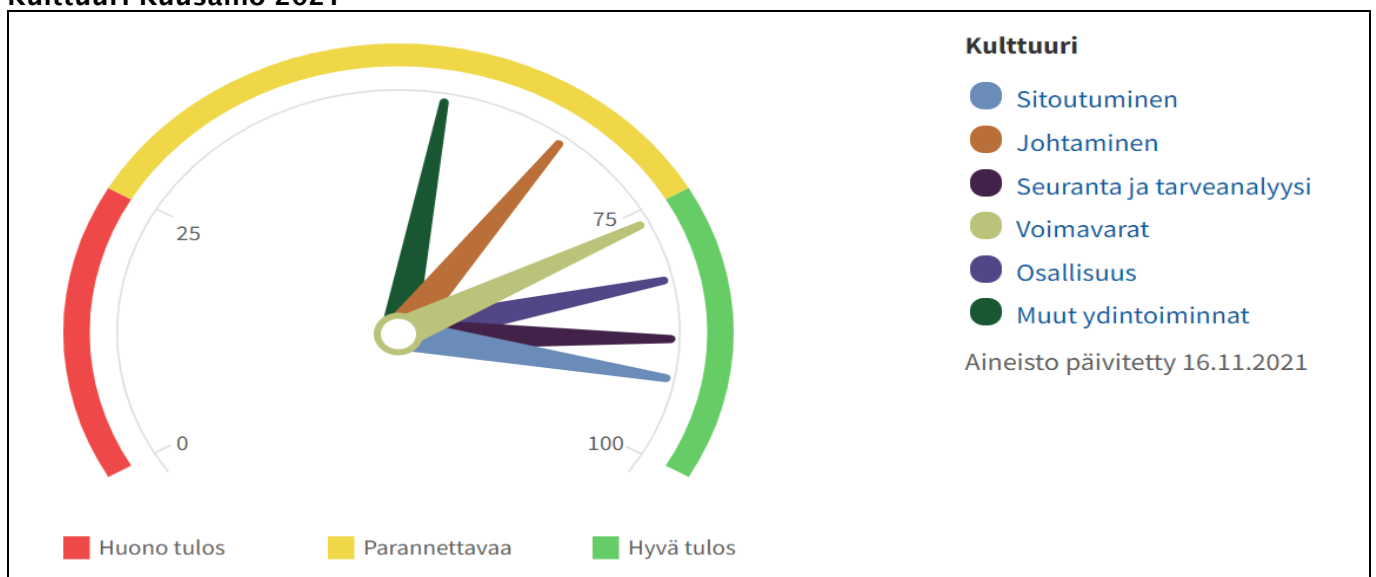
Kuntalaisten elintapamuutoksen edistämiseksi ja sen myötä myös liikunnan lisäämiseksi on pohdittu elintapatyöryhmän perustamista tai kaupungin hyvinvointityöryhmän vahvempaa osallistamista.

Kulttuuritoimi

Kulttuuri on kuntalaisten peruspalvelu. Kunnilla on lakisääteinen tehtävä edistää kuntalaisen hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin keinoin. Laadukas ja monipuolinen kulttuuripalveluiden tarjonta on yksi peruskivi kuntalaisten hyvinvoinnille, johon laaja-alainen yhteistyö tuo lisää vaikuttavuutta.

TEAvisarin mukaan Kuusamo saa samat pisteet kulttuurissa, kuin mitä on koko maan keskiarvo. Sitoutuminen on hyvää ja yhteistyörakenteet ovat alueellisesti kunnossa. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatiminen on hyvä tavoite tulevaan. Kunnan yleistä kulttuuritoiminnan henkilöstöä suhteutettuna kunnan väkilukuun on vähemmän kuin keskimäärin ja voimavaroissa on kehitettävää.

Kulttuuri Kuusamo 2021

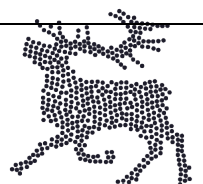

(Lähde: TEAvisari)

Alla oleva taulukko kuvaava TEAvisarin kokoamaa Kuusamon kulttuurin TOP 10 keskeisintä vahvuutta ja kehittämiskohdetta verrattuna koko maan tilanteeseen.

Kulttuuri

Vahvuudet:
Esittely luottamushenkilöille. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden asiakkaille/asukkaille tarjotun kulttuuritoiminnan määrä
Esittely johtoryhmälle. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrä
Esittely johtoryhmälle. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden asiakkaille/asukkaille tarjotun kulttuuritoiminnan määrä
Yhteenveto hyvinvointikertomuksessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrä
Yhteenveto hyvinvointikertomuksessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden asiakkaille/asukkaille tarjotun kulttuuritoiminnan määrä
Ohjelmien käsittely johtoryhmässä
Säännöllinen seuranta. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä järjestettyyn kulttuuritoimintaan osallistuneiden asiakkaiden määrä
Säännöllinen seuranta. Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden asiakkaille/asukkaille tarjotun kulttuuritoiminnan määrä
Henkilöstö

Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi. Vapaaoppilaspaikka
Kehittämiskohteet:
Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa
Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi. Kulttuuritoimintaa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin
Kulttuuritoimintaa ryhmille. Erilaisissa laitoksissa asuvat
Taloudellinen tukeminen osallistumisen mahdollistamiseksi. Aikuisten taiteen perusopetus
Kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet. Kunnassa on mahdollisuus harrastaa taidetta ja kulttuuria perusopetuksen yhteydessä järjestettävillä harrastustunneilla
Vaikuttamistavat. Yhteiskehittäminen
Prosenttiperiaate. Tehty päätös prosenttiperiaatteen noudattamisesta
Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Työikäisten kulttuuritoiminta
Kulttuuritoimintaa ryhmille. Opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret
Tavoitteet toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Vähemmistö- ja erityisryhmille suunnattu kulttuuritoiminta

(Lähde: TEAviisari)

Taiteella ja kulttuurilla on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Osallistuminen taiteen tekemiseen saa ihmiset voimaan paremmin ja tuntemaan itsensä onnellisemmaksi. Taiteella ja kulttuurilla on myös yhteys koettuun terveyteen, parempaan työkykyyn, hyvän elämän kokemuksiin sekä fyysiseen terveyteen osana kuntoutumista.

Kuusamon kaupungin kulttuuritoiminnan tavoitteena on myös synnyttää yhteisöllisyyttä ja luoda sen kautta uusia verkostoja. On todettu, että osallisuus, kulttuurinen aktiivisuus ja etenkin taiteen ja kulttuurin harrastaminen yhdessä toisten kanssa pidentää ihmisen eliniän ennustetta ja vaikuttaa elämän laatuun myönteisesti. Taide, rakennettu ympäristö ja luonto viihtyisämmän elinpiirin ja työympäristön luomiseksi ovat myös tärkeitä fyysisen ja psyykkisen terveyden ja hyvinvoinnin kannalta.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävien vaikutusten vuoksi kulttuuripalvelujen ja erilaisten taideharrastusmahdollisuuksien luominen ja turvaaminen on tärkeää. Kulttuurin ja taiteen mahdollisuudet tulisi myös entistä tehokkaammin ottaa käyttöön osana poikkialaista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tämä tulee huomioida myös tulevassa sote- ja maakuntauudistuksessa: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen organisointi on maakunnan ja kuntien yhteinen tehtävä.

Kuusamon kulttuuritoimen tavoitteena on ollut valtuustokaudella 2017–2021 tarjota monipuolisia kulttuuripalveluja tasapuolisti eri ikä- ja väestöryhmille. Saadun palautteen perusteella tehtävässä on onnistuttu hyvin. Osallisuus on kasvanut eri väestöryhmien keskuudessa.

Lasten ja nuorten kuvataiteen perusopetus, tanssitaiteen perusopetus sekä musiikin perusopetus ovat kehittyneet valtuustokauden aikana merkittävästi. Peruskouluikäisille suunnattu Kulttuuripolku tarjoaa maksuttomia kulttuurielämyksiä. Kuusamotalon tarjonta on rakennettu eri väestöryhmiä ajatellen. Ikäihmisille on järjestetty mm. Seniori65+ -tapahtumia. Erityisille kohderyhmille suunnatuissa tapahtumissa osallistumisen kynnystä on pyritty madaltamaan pitämällä pääsymaksut mahdollisimman alhaisina ja järjestämällä tapahtumia myös päiväaikaan.

Kuusamotalon saavutettavuutta on parannettu lisäämällä Kuusamotalon pysäköintialueelle pyörätuoliluiska ja Oulankasalin katsomosta on laadittu induktiosilmukkakartta kuuluvuuden parantamiseksi.

Kulttuuritoiminnan ulkoiset puitteet Kuusamossa ovat otolliset ja resursseja pyritään kohdentamaan sisällöntuotantoon siten, että erityisesti erityisryhmät voitaisiin huomioida nykyistä paremmin.

Kuusamon kunnan kulttuuritoiminnan yhteisen palvelutuotannon nettokustannukset vuonna 2020 olivat 129 €/asukas (sisältää kirjaston). Pohjois-Pohjanmaan keskiarvo oli 114 €/asukas ja Manner-Suomen 135 €/asukas. (Lähde: Kuntaliitto)

Kirjasto

Kirjaston tavoitteena on edistää lukutaitoa ja -harrastusta. Kirjasto on myös esteetön, matalan kynnyksen kulttuuripalvelu ja kohtaamispaikka. Kuusamossa pääkirjaston palveluja täydentävät kirjastoauto

Kirjakka sekä oppilaitoskirjasto Naturpolis lukiolla. Osana OUTI-kirjastokimppaa Kuusamon kirjasto tarjoaa asiakkaidensa käyttöön myös muiden OUTI-kirjastojen valikoimat; kimpassa on lähes 60 kirjastoa tai kirjastoautoa, yli 2 milj. nidettä sekä yhteinen e-kirjasto. E-kirjastossa on lainattavissa ja luettavissa sähköisiä näköiskirjoja, äänikirjoja, aikakauslehtiä, musiikkia sekä elokuvia. Sähköisten palveluiden käyttöön tarvitaan kirjastokortti ja pin-koodi.

Pääkirjasto toimii omatoimikirjastona klo 8-10, palveluajan jälkeen iltaisin klo 10:een asti sekä sunnuntaisin. Tällöin sisään pääsee kirjastokortilla ja pin-koodilla. Kirjastoauto Kirjakka on myös esteetön ja palvelee sivukylillä, kouluilla ja päiväkodeilla. Palvelutaloihin toimitetaan määräajoin vaihdettavia aineistopaketteja.

Kirjasto järjestää säännöllisesti pienimuotoisia, kaikille avoimia ja ilmaisia kulttuuritilaisuuksia eri kohderyhmille, mm. satutuokioita, kirjallisuuspiirejä ja seniorsurf-tapahtumia. Pääkirjastossa on varattavissa näyttelytila sekä kokoustila Kivakka ryhmiä ja pienimuotoisia tilaisuuksia varten. Asiakaskäytössä on tietokoneita, tulostus- ja skannausmahdollisuus sekä digitointilaitte. Henkilökunta opastaa laitteiden käytössä. Vapaaehtoiset digikummit opastavat määräaikoina tai sopimuksen mukaan myös muiden digilaitteiden, ohjelmien, sovellusten ja verkkopalveluiden käytössä. Vuoden 2021 aikana asiakaskäyttöön on tulossa 3D-tulostin ja lisää rauhallista työskentelytilaa.

Kirjaston kautta voi päästä Celia-kirjaston asiakkaaksi, jos tavallisen tekstin lukeminen on vaikeaa. Celian valikoimassa on yli 45 000 sähköistä äänikirjaa eri aloilta ja määrä kasvaa n. 2000 nimekkeellä vuositteittäin. Kirjat tuotetaan lukemisesteisille saavutettavaan muotoon: ääni-, piste- tai e-kirjoiksi, joita voi kuunnella tai lukea verkossa.

Kokonaislainaus vuonna 2020 oli 207 894, laskua edelliseen vuoteen oli yli 16 % (41 587 kpl). Vastaavasti sähköisen aineiston lainaus nousi 15 000 kpl.

Kirjastotoiminnan palvelutuotannon nettokustannukset kuuluvat kulttuuritoiminnan summaan, siitä erotettuna Kuusamon kunnan kirjastotoiminnan nettokustannukset vuonna 2020 olivat 58 €/asukas. Pohjois-Pohjanmaan keskiarvo oli 55 €/asukas ja Manner-Suomen 59 €/asukas. (Lähde: Kuntaliitto)

Nuorisotoimi

Kuusamon kaupungin nuorisopalveluiden toiminta-ajatuksena on kehittää laaja-alaisesti kestäviä rakenteita nuorten osallistavalle toimintakulttuurille ottaen huomioon nykypäivän ja tulevaisuuden haasteet ja vaatimukset. Nuorisopalvelut on nuorten hyvinvoinnin ja kasvun tukena sekä kehittämässä kestäviä palveluita nuorten osallistavalle toimintakulttuurille. Kuusamossa toimii nuorisolain mukainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (nuorisolaki 2006/72, 7§).

Koronapandemian aika toi muutoksia nuorisotyöhön. Perusnuorisotyön lisäksi on tehty virtuaalista nuorisotyötä 24/7. Koronan aikana oli ainoastaan digitaalista nuorisotyötä.

Koulunuorisotyöntekijä aloitti syksyllä 2021. Koulunuorisotyön tavoitteena on yhdessä kouluhenkilökunnan kanssa olla jokaisen oppilaan tukena monipuolisten toimintamenetelmien avulla niin koulujen kuin nuorten vapaa-ajan toimintaympäristöissä. Koulunuorisotyöntekijä tekee hyvin konkreettista nuorisotyötä kouluilla. Samalla hän toimii opettajien kasvatuskumppanina ja jakaa heidän kanssaan kasvatuksellista vastuuta koulun arjessa. Joustavalla työotteella koulunuorisotyöntekijä mukautuu nuorten elämässä eteen tuleviin haasteisiin. Koulunuorisotyöntekijä toimii yhteistyössä Kainuun ammattiopiston ja Kuusamon lukion kanssa.

Kuusamon kaupungin määräaikaisen eEtsivän työtehtävä alkoi 2021. eEtsivän nuorisotyöntekijän työ painottuu verkkoon, mutta hän kohtaa nuoria myös kasvotusten.

Nuortentalo Winssi muutti vuoden 2021 lopulla entisen kauppaoppilaitoksen kunnostettuihin tiloihin.

Nuorisotoimen käyttömenot olivat vuonna 2020 yhteensä 74 € /nuori ja vuonna 2019 53 €/nuori. Arvio koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista 15–28-vuotiaista vuonna 2020 on 180–300 ja vuonna 2019 137–228 henkilöä. Kuusamossa oli 0–28-vuotiaita 2020 vuoden lopussa yhteensä 4 073 ja vuonna 2019 4 137. (Lähde: Suomen nuorisotyön tilastot)

Kuusamon kunnan nuorisotoimen palvelutuotannon nettokustannukset vuonna 2020 olivat 17 €/asukas. Pohjois-Pohjanmaan keskiarvo oli 32 €/asukas ja Manner-Suomen 34 €/asukas. (Lähde: Kuntaliitto)

Nuorisovaltuuston laatimat nuorten hyvinvoinnin painopisteet

Nuorten kasvuympäristö: nuorten kasvua suojaavat tekijät syntyvät arjen ympäristöissä.

Yhdessä tekevä

Nuorille tärkeitä yhteisöjä ovat perhe, kaverit ja ystävät, harrastusryhmät, luokka-, koulu- ja nettiyhteisöt. Osallisuuden tulee olla jokaisen nuoren arkea. Läheiset ihmissuhteet ovat yksi tärkeimmistä kasvu- ja hyvinvointia tuottavista ja suojaavista tekijöistä. Jokaiselle nuorelle on oltava saatavilla turvallinen ja luotettava aikuinen.

Koulutuksen ja osaamisen mahdollisuudet

Laadukkaalla ja yhteisöllisellä oppimisella edistetään nuorten terveiden elintapojen ja arjenhallinnan taitoja. Sosiaalisen median järkevä ja turvallinen käyttö on myös tärkeä osa nuorten digihyvinvointia.

Varhainen avoin yhteistyö

Tunnistetaan nuoren kasvua uhkaavat tekijät ja puututaan niihin silloin, kun toimintamahdollisuuksia on vielä paljon. Ohjataan ja neuvotaan nuoria pienen huolen vyöhykkeellä. Kukaan nuori ei saada jäädä yksin tai syrjään. Edistetään yhdessä aitoa ja välittävää kohtaamista, kuuntelua ja vuoropuhelua, jonka avulla saadaan järjestettyä tarvittava tuki sitä tarvitseville. Puututaan tehokkaasti kiusaamiseen, joka on tullut aikuisten tietoon.

Palvelut

Nuorille kohdennetut palvelut tulee säilyttää helposti tavoitettavina. Tärkeitä ovat perusterveydenhuollon, kouluterveyshuollon, mielenterveyshuollon, oppilashuollon henkilökunnan, nuorisopalveluiden ja nuorille suunnatut matalan kynnyksen hankkeet, jotka edistävät nuorten hyvinvointia ja sijoittumista yhteiskuntaan. Paikallisen Nuorisotakuun vuosittainen toteuttaminen on teko, jonka kautta useat eri nuoret saavat tukea ja mahdollisuuksia.

Vapaa-aika

Harrastaminen on nuorten hyvinvointia edistävä ja suojaava tekijä. Harrastamisen kautta on mahdollisuus onnistumisen kokemuksiin ja uusien taitojen oppimiseen. Perheen ja vanhempien kanssa vietettävä yhteinen vapaa-aika luo perheen yhteisöllisyyden tunnetta. Vanhempien työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on nuorten näkökulmasta tärkeä asia; vanhempien vapaa-ajan määrä ja työssä jaksaminen heijastuvat nuorten kanssa vietettävään aikaan. Erilaiset joustavat työaika- ja työjärjestelyt ja perheiden taloudelliset etuudet edesauttavat haasteiden yhteensovittamista.

Elinympäristö

Elinympäristön viihtyisyys, turvallisuus ja mahdollisuudet vaikuttavat keskeisesti ihmisen hyvinvointiin. Nuoret kulkevat itsenäisesti kouluun, kavereiden luo ja vapaa-ajan viettoon varsin paljon kestäväillä liikuntatavoilla eli kävellen, pyöräillen ja yhteiskyydeillä. Kaupungin yhdyskuntasuunnittelun tulee kehittää ja kasvattaa kestäville liikkumismuodoille sopivia viihtyisiä ja turvallisia reittejä.

Vaikuttaminen

Kunnan toiminta- ja päätöksenteon rakenteet mahdollistavat pysyviä yhteistyöelimiä ja foorumeita, joissa nuorille tuotettavia palveluita tarkastellaan kokonaisuutena.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä ja se on tarkoitettu 13–29-vuotiaille nuorille. Tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Tarjotaan tukea, ohjausta ja neuvontaa, esimerkiksi opiskelu- tai työpaikan löytämisessä, asunnon hakemisessa, toimeentuloasioissa tai missä tahansa nuoren mieltä askarruttavissa asioissa. Etsivä voi lähteä mukaan esimerkiksi virastokäynneille. Toimintamuotoina ovat henkilökohtainen ohjaaminen ja keskustelut, kuin myös pienryhmätoiminta, sekä leirit.

Aluehallintovirasto myöntää valtionavustuksia etsivän nuorisotyön toteuttamiseen. Avustuksen tarkoitus on vähentää koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrää ja edistää nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Harkinnanvaraista avustusta voidaan myöntää etsivän nuorisotyöntekijän palkkukseen. Kuusamossa toimii kaksi etsivää nuorisotyöntekijää ja työtä hallinnoi nuorisopalvelut.

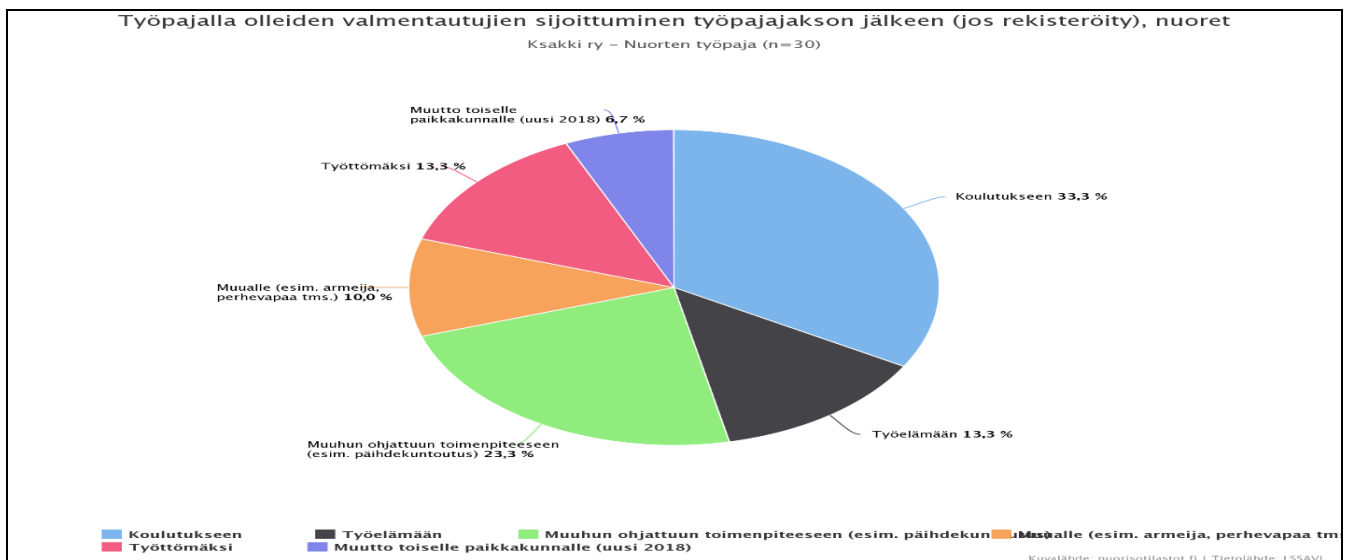
Käytännön toimia ovat sovitut tukitoimet ja henkilökohtaiset keskustelut nuorten kanssa, Nuotta-pienryhmätoimintaa yläkoulujen osalta ja digitaaliset kanavat ovat käytössä. Etsivä nuorisotyö tavoitti vuonna 2020 yhteensä 163 henkilöä ja vuonna 2019 yhteensä 125 henkilöä. Ikäluokassa 16 – 20 vuotta nousua oli 29 nuorta.

Nuorten Työpaja

Nuorten työpajatoiminta antaa varhaista tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti. Työpaja tarjoaa nuorelle mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun työntekoon sekä räätelöityyn polkuun koulutukseen, sen loppuun saattamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa tai avoimille tai tuetuille työmarkkinoille työllistymisen. Pajan toimintamenetelmät pohjautuvat sekä työ- että yksilövalmennukseen. Korona-aikana pajaympäristössä on kehitetty ja kokeiltu myös etävalmennusmenetelmiä. Nuorten työpajatoiminta on lakisäateistä ja moniammatillista toimintaa, jota rahoittaa avustuksilla Aluehallintovirasto.

Kuusamossa Nuorten työpajaa hallinnoi Ksakki ry. Alle 29-vuotiaita pajalaisia on ollut vuonna 2020 eri pajoissa (multimedia-, luonto- ja luova paja) tai seinättömässä pajassa sijoittuneena 61, joista naisia ollut 23. Työpajaympäristössä voidaan työskennellä myös yli 29-vuotiaiden kanssa. Nuoret ohjautuvat pajan toimintoihin eri yhteistyötahojen kautta, mm. Askel, etsivä nuorisotyö, oppilaitokset sekä TE-toimisto. Jatkopolut ovat yksilöllisiä; opiskelemaan, ammatilliseen tai sosiaaliseen kuntoutukseen tai palkalliseen työhön.

Työpajalla olleiden valmentautujien sijoittuminen työpajajakson jälkeen kuvio näyttää, että kolmasosa on suuntautunut koulutukseen. Muihin ohjattuihin toimenpiteisiin on mennyt 23,3 % ja työelämään sekä työttömäksi on sijoittunut 13,3 % työpajalaisista.

(Lähde: Nuorisotilastot)

Nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvät hankkeet

Askeleen kuntouttava työtoiminta ja kunnallinen tukityöllistäminen & Työhype-hanke. Työhype-hanke on Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston ja Kuusamon kaupungin yhteinen työllisyyspoliittinen hanke, jonka tavoitteena on työllisyyden edistäminen. Kohderyhmänä on ensisijaisesti alle 30-vuotiaat työttömät, joilla työttömyyttä on kestänyt vähintään vuoden tai he ovat toimeentulotuen asiakkaita tai ilman ammatillista koulutusta ja työkokemusta olevat nuoret.

Maahanmuuttajien kotouttamistyö

KotoKuusamo- hanke on aloittanut toimintansa kesäkuussa 2020. Hankkeen tavoitteena on kehittää maahanmuuttajien alkuvaiheen palveluita ja luoda kaupunkiin toimintamalli, jossa on huomioitu eri tahojen roolit ja vastuut. Tämän lisäksi hankkeessa pyritään edistämään kolmansien maiden kansalaisten osallisuutta, toimijuutta sekä kahdensuuntaista kotoutumista. Kohderyhmälle on pidetty infotilaisuuksia liittyen muun muassa yrittäjyyteen, mielen hyvinvointiin, lasten kasvatukseen, kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä asumiseen liittyen. Toiminnassa on huomioitu niin lapset kuin aikuisetkin. Hankkeen aikana on kohderyhmän edustajia tavoitettu noin 90 henkilöä.

Hanke on järjestänyt koulutuksia henkilöstölle tulkkiväestöön työhön, pakolaisten mielenterveyden tukemiseen sekä kotoutumiseen liittyen. Henkilöstöä on koulutuksiin osallistunut noin 80 henkilöä eri toimialoilta. Hankkeessa on tehty Kohtaamisen tueksi- opas, joka on tarkoitettu pakolaistaustaisia työsäännön kohtaaville ammattilaisille. Koulutuksilla ja oppaalla on haluttu lisätä henkilöstön monikulttuurisuusosaamista. Hanke kestää loppuvuoteen 2022. Maahanmuuttajien kotouttamistyötä tulisi kehittää ja Kuusamossa tarvittaisiin maahanmuuttkoordinattori. Koordinattorin työpanos olisi korvaamaton sekä alkuvaiheen- että kotouttamisvaiheen maahanmuuttajille.

Korttelikerhot 65 vuotta täyttäneille

Korttelikerhoja on toiminut seitsemän eri puolilla kaupunkia ja pitäjää. Korttelikerhot ovat matalan kynnyksen avoimia maksuttomia kohtaamispaikkoja 65 vuotta täyttäneille. Kerhossa voidaan tavata kavereita ja ystäviä sekä tutustua uusiin ihmisiin. Kerhossa käynti on laajentaa elämänpiiriä, sieltä saa uusia kokemuksia ja inhimillinen kanssakäyminen lisääntyy. Kerho merkitsee haastateltaville hyvin monenlaisia asioita iloisesta jutustelusta vertaisilta saatuun tukeen tai asiantuntijan esitykseen. Kerhosta saa myös virkistystä, mielekästä tekemistä ja tietoa ajankohtaisista asioista.

Kerhojen teemat vaihtuvat ryhmäläisten toiveiden mukaisesti. Toiminta suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä ryhmän kanssa. Kaikki ovat tervetulleita viettämään mukavia hetkiä toisten parissa. Toiminnan päätavoite on hyvinvointia tukevan yhteisön syntyminen osaksi ikääntyneen arkea. Kerhot kokoontuvat joka toinen viikko. Kokemus ryhmään kuulumisesta, luottamuksesta ja mielipiteiden huomioiminen ilmentävät yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Järjestöt

Kuusamossa toimii monipuolisesti erilaisia yhdistyksiä, joiden tarjoama osallisuus, tuki ja palvelut ovat merkittävä osa alueen hyvinvointia. Järjestösektorissa on vielä paljon hyödyntämättömiä voimavaroja ja mahdollisuuksia. Järjestöjen ja vapaaehtoisten kansalaisten tekemä työ on merkittävä voimavara. Kolmannen sektorin toimintaedellytysten tukeminen vahvistaa demokratiaa ja lisää sosiaalista pääomaa.

Järjestöjen panos palveluiden tuottamiskaassa on lakisääteisiä palveluita täydentävien palveluiden toteuttaminen. Järjestöt edustavat asukkaita, joiden ääni saattaisi jäädä kuulematta. Järjestöjen tärkeimmät tehtävät ovat vaikuttamistoiminta, vertais- ja vapaaehtoistoiminta, asiantuntijatehtävät sekä tuen ja palvelujen kehittäminen ja tarjoaminen.

Sote- ja aluehallintouudistuksen myötä lakisääteisten sotepalveluiden järjestäminen ja tuottaminen siirtyvät kuntien vastuulta maakunnille. Kuntien tehtävänä on kuitenkin edelleen kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Kaikkein parhaita hyvinvointia edistäviä toimintamalleja syntyy aidolla ja syvällisellä kunnan ja järjestöjen kumppanuudella.

Kunnalla ja järjestöllä on samoja kohderyhmiä ja tavoitteita, yhdessä kehitetyt ja toteutetut toimintamallit tuovat uudenlaisia tuloksia. Kuntalaisten hyvinvointi koostuu pääosin muusta kuin sote -palveluista, hyvinvointia tulee tarkastella kokonaisuutena.

Kuntalaisten ja järjestöjen kuulemiseksi sekä osallistamiseksi Hyvinvointikertomukseen ja suunnitelmaan 2021–2024 on lähetetty marraskuussa 2020 järjestöille ja kylätoimijoille suunnattu kysely. Kysely oli teemoitettu kolmeen osaan, vahvuudet hyvinvoinnin edistämiseksi, kehittämiskohteet hyvinvoinnin edistämiseksi sekä johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 2021–2024 hyvinvointisuunnitelmaan. Järjestöjen esittämät kehittämiskohteet ja kyselyn muut tulokset huomioidaan Hyvinvointikertomuksen vuosittaisessa toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kyselyn pohjalta kunnan ja järjestöjen yhteistyötä aktivoidaan, yhteistyön muotoja monipuolistetaan ja yhteistyörakenteet tehdään tunnetuiksi. Järjestöjen tekemä työ kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä turvallisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseksi tehdään näkyväksi. Järjestöt ovat tärkeä kumppani kunnalle.

Kuusamon kaupunki näkee järjestöjen ja yhdistysten tekemän työn merkittävänä hyvinvoinnin lisääjänä. Kunnassa on nimetty järjestöyhdyshenkilö. Järjestöjen toimintaedellytysten parantamiseksi Kuusamon kaupunki remontoi entisen kauppaoppilaitoksen tiloihin uuden Kumppanuustalon. Koillismaan Omaishoitajat ja Läheiset ry:n hallinnoima hanke sekä yhdistystoimijat ovat olleet aktiivisesti mukana tilojen suunnittelussa. Tilan rakentaminen alkoi marraskuussa 2020 ja tilat valmistuivat elokuussa 2021. Kustannusarvio on noin 1,6 miljoonaa euroa ja tilojen koko n 850 m². Tilat sisältävät kokoustiloja, toimistotiloja ja keittiötilan. Tiloihin on muuttanut MLL:n PerhePesä toiminta, 4H-kerho ja muistiyhdistys sekä OmaisOiva -hanke.

Kuusamossa toimii 351 yhdistystä joista tällä hetkellä yli 80 on mukana Kumppanuustalo -hankkeessa. Kuusamon kaupunki tekee yhteistyötä hankkeen erilaisten tapahtumissa ja koulutusten sekä digitukiasioiden kanssa. Uuden Kumppanuustalon myötä yhteistyötä kehitetään edelleen hankkeen ja yhdistysten kanssa. Toimintojen kehittämistä varten tulee kerätä ja hyödyntää kuntalaisten kokemuksia palveluista. Järjestötoiminnan näkyväksi tekeminen sote-toimijoille on tärkeää. Koronakriisin tuomat haasteet näkyvät ihmisen hyvinvoinnissa tulevina vuosina. Hyvinvointierojen kasvu jatkuu ja tulevaisuudessa vapaaehtoistoiminta sekä neljäs sektori tulevat voimakkaammin järjestötoiminnan rinnalle.

Yhdyskuntatekniikan palvelut

Hyvä elinympäristö on turvallinen, terveellinen ja viihtyisä. Asemakaavoituksessa elinympäristön viihtyisyys ja turvallisuus turvataan ottamalla toimintojen sijoittamisessa huomioon luonnonympäristö, rakennettu ympäristö ja liikenne- ja yhdyskuntatekniset verkostot. Rakennusten turvallisuutta ja pihojen turvallista käyttöä valvotaan rakennuslupamenettelyssä. Liikkuminen ja liikunnan edistäminen on otettu yhdeksi lähtökohdaksi kunnan yleissuunnittelussa myös yleiskaavoissa.

Liikunnallista elämäntapaa edistämällä ja tukemalla edistetään hyvinvointiaktiivisuuden kasvua sekä vahvistetaan kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Arkiliikunnan edistämällä ja liikuntaan mahdollistavan yhdyskuntasuunnittelun avulla mahdollistetaan aktiivisen elämäntavan toteutumista.

Kehittämiskohteina hyvinvoinnin edistämiseksi ovat mm. uusien asuinalueiden kaavoittaminen, uusi puurakenteinen koulu ja järjestötalohanke.

Vahvuudet hyvinvoinnin edistämiseksi ovat; viihtyisät ja turvalliset asuinalueet sekä lähileikkialueet, keskustan viihtyisyyden ja liikenneturvallisuuden parantaminen; turvallisia jalankulkuväyliä, pyöräteitä, ulkoliikuntapaikkoja ja reittejä (jalankulku, pyöräily, hiihto, moottorikelkkailu, veneily, melonta) on runsasti.

Hyvinvointia lisäävinä toimenpiteinä on suoritettu mm. skeittiparkki, kuntoportaat, Torangin lähiliikuntapaikka sekä käynnistetty pyöräilyreittien ja liikuntapaikkojen rakentamista, kunnostamista sekä reitti-toimituksia, reitistöhankeita sekä kevyenliikenteen väyliä.

Turvallisuus

Tilastoja turvallisuudesta

Kuusamossa katuturvallisuusindeksiluku on kasvanut, mikä tarkoittaa, että katuturvallisuus on parantunut (vertailuarvo 100 on otettu vuonna 1999). Hieman negatiivista kehitystä oli 2018 -> 2019, mutta vuosi 2020 oli parempi.

Kuusamon katuturvallisuusindeksi 2016–2020

2016	2017	2018	2019	2020
99,93	113,67	133,89	105,91	141,67

(Lähde: Poliisi)

Kuntien katuturvallisuutta voidaan seurata Poliisin laatiman katuturvallisuusindeksin perusteella. Indeksiluvussa huomioidaan rikokset, joita tehdään tyypillisesti julkisilla paikoilla.

Rikokset ovat vähentyneet, poliisin hälytystehtävissä ei ole tapahtunut muutosta, henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ovat vähentyneet ja pelastuslaitoksen hälytystehtävät ovat pysyneet kuta kuinkin ennallaan. Liikenneonnettomuudesta tai liikenteestä aiheutuneet tehtävät ovat lisääntyneet 33,8 % ja onnettomuuksien sekä vaarallisten tilanteiden määrä on noussut 37:stä 108:aan. Pahoinpitelyrikokset ovat vähentyneet 35 %.

Alla olevassa taulukossa on poliisin tilastoja tapahtuneista rikoksista ja tehtävistä vuosilta 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Ilmoitettu kpl				
Kaikki rikokset	1 447	1 573	1 595	1 504
Rikoslakirikokset	882	903	951	1 111
Rikoslakirikokset (pl liikenne-rikokset)	634	620	640	658
Omaisuusrikokset	349	372	364	382
Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	100	76	105	70
Pahoinpitelyrikokset	92	67	97	63
Henkirikokset	0	0	0	0
Törkeät huumausainerikokset	1	0	0	0
Huumausainerikokset	48	32	40	41
Rattijuopumukset	38	40	52	50
Tehtävä lkm				
Hengen ja terv. suojaan kohd. tehtävä	156	159	212	151
Omaisuiden suojaan kohd. tehtävä	346	341	298	293
Liikenneonnettomuudesta tai liikenteestä aiheutuva tehtävä	1 083	1 200	1 070	1 432
Yksilön suojaan kohdistuva tehtävä	746	748	808	865
Onnettomuus tai vaarallinen tilanne	109	122	37	108
Erityistehtävät	495	525	470	466
Perus- ja valvontatehtävät sekä ennalta ehkäisevä toiminta	848	971	1 066	985

(Lähde: Poliisi)

Osallisuus

Kuntalain 22 § ([8.2.2019/175](#)) todetaan, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja;
- 2) selvittämällä asukkaiden ja kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä;
- 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin;
- 4) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun;
- 5) suunnitteleamalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- 6) tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Osallisuutta edistämällä voidaan vaikuttaa eriarvoisuuteen, saada eri yhteiskuntaryhmät kohtaamaan, parantaa palveluja ja edistää ihmisten työ- ja opiskelupoluilla etenemistä. Osallisuus lisää hyvinvointia, edesauttaa hyviä väestösuhteita, luo turvallista arkea, parantaa paikallista elinvoimaa ja ilmapiiriä, vahvistaa luottamusta hallintoon ja on tärkeä osa demokratiaa. Osallisuuden tavoite on siirtää painopistettä ennaltaehkäisyyn, kasvattaa osallisuustietoisuutta ja avoimuutta, saada heikommassa asemassa olevat mukaan sekä vahvistaa yhteistä keskustelua.

Kuusamon kaupungin verkkosivuilla on kuvaus kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista ja -keinoista. Tarkastuslautakunnan arviointia sekä laajaa hyvinvointikertomusta sen sijaan ei löydy.

Huoltajien ja oppilaiden vaikutusmahdollisuudet Kuusamo 2019

	Huoltajien vaikutusmahdollisuudet	Oppilaiden vaikutusmahdollisuudet
Järjestyssääntöjen laatiminen	Paljon kehitettävää	Toteutuu vaihtelevasti
Opetussuunnitelman laatiminen ja päivittäminen	Ei	Paljon kehitettävää
Koulun vuosittaisen suunnitelman laatiminen	Paljon kehitettävää	Toteutuu vaihtelevasti
Oppilashuollon toimintamallin kehittäminen	Ei	Paljon kehitettävää
Koulun toiminnan arviointi	Toteutuu vaihtelevasti	Toteutuu vaihtelevasti
Kouluruokailun järjestäminen	Ei	Toteutuu vaihtelevasti
Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy ja sovittelu	Toteutuu vaihtelevasti	Toteutuu hyvin
Kodin ja koulun yhteistyön suunnittelu ja kehittäminen	Toteutuu hyvin	Toteutuu hyvin
Yhteisöllisyyttä lisäävien toimintatapojen edistäminen	Toteutuu vaihtelevasti	Toteutuu hyvin
Opintojen järjestäminen suunnittelu/ajoittaminen	Paljon kehitettävää	Paljon kehitettävää
Ryhmyttämisen toimintatapojen suunnittelu	Ei	Toteutuu hyvin
Oppilaiden hyvinvointia koskevien yhteenvetotietojen käsitteleminen	Toteutuu vaihtelevasti	Paljon kehitettävää
Verkostomainen suunnittelu	Paljon kehitettävää	Toteutuu hyvin

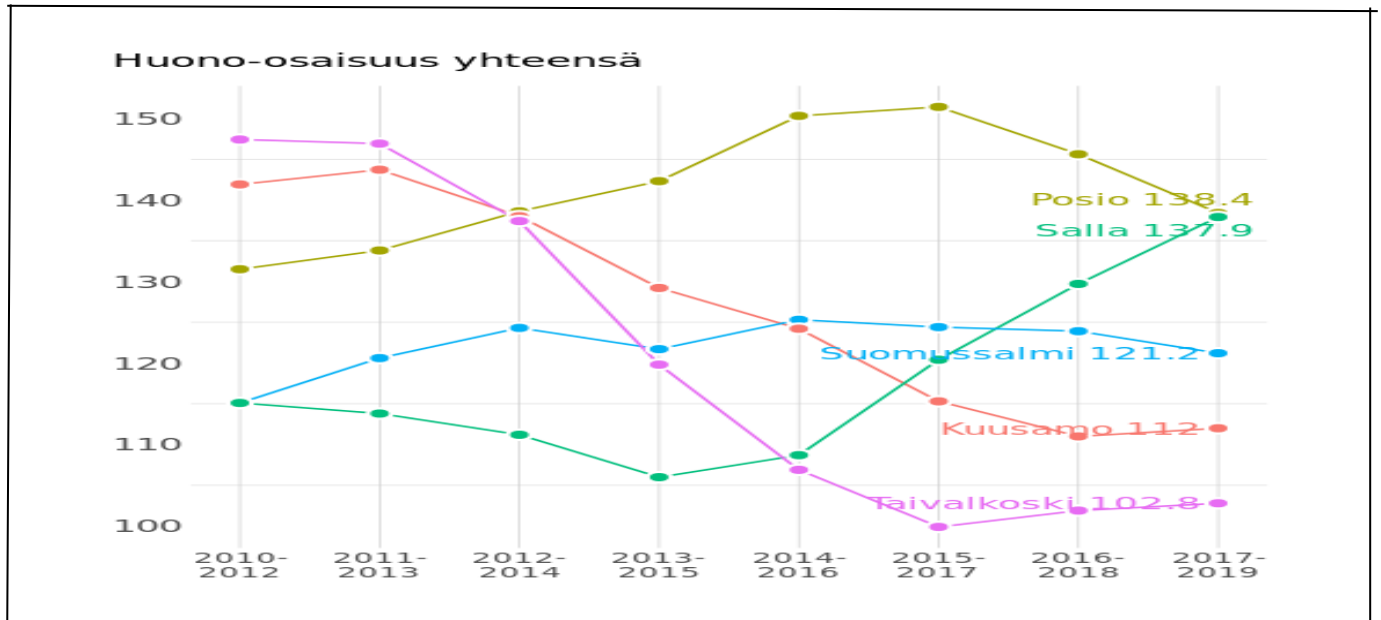
(Lähde: TEAviisari)

Kodin ja koulun yhteistyö toimii pääasiassa hyvin. Kuusamon perusopetuksen pisteet ovat 69 ja koko maan keskiarvo on 74. Vanhempien ja opettajien tapaamiset, vanhempainiltojen ajankohdat ja hoito sekä oppilashallinto toimivat hyvin. Kehitettävää on sosiaalisen median käyttötavoissa. Lukiokoulutuksessa osallisuus pisteet ovat 61/66 Kuusamo/koko maa. Kehitettävää on huoltajien vaikutusmahdollisuuksissa pistein 17/36. Liikuntapalveluissa osallisuus toimii hyvin 100/95. Kulttuuritoimissa osallisuus toteutuu hyvin 63/57.

Perusterveydenhuollossa osallisuuspisteet verrattuna koko maahan olivat vuonna 2020 42/69. Avoimuus verkossa, mihin kuuluu ikääntyneiden terveystarkastus- ja neuvontapalvelut, työttömien terveystarkastukset ja omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset, oli maksimipisteet 100/73.

Osallisuutta voi lähestyä tilastoissa osattomuuden kautta, huono-osaisimpien kansalaisten osallisuus on pääsääntöisesti heikkoa. Alla olevassa kuvassa on esitetty Kuusamon ja sen lähikuntien huono-osaisuus kuntatasolla vuosina 2010–2019.

(Lähde: <https://diak.shinyapps.io/karttasovellus/#alueprofiili>)

Huono-osaisuuden summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden kaikkia ulottuvuuksia. Summamuuttuja on muodostettu kolmen huono-osaisuusmuuttujan (inhimillinen, sosiaalinen, taloudellinen) keskiarvosta.

Inhimillisen huono-osaisuuden summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden yksilöllistä ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu seuraavien osamuuttujan keskiarvosta: alkoholikuolleisuus 35-64-vuotiailla, itsemurhakuolleisuus, itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus, koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, kunnan yleinen pienituloisuusaste, nuorisotyöttömyys, pitkäaikaistyöttömyys, psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus, terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24-vuotiaat, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat.

Huono-osaisuuden sosiaalisten seurausten summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden vaikutuksia yhteisölle eli sosiaalista ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu kuuden osamuuttujan keskiarvosta: 0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, korkeat asiakasmaksut haitanneet hoidon saantia, päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt, poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeitä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus.

Huono-osaisuuden taloudellisten yhteyksien summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden taloudellisia vaikutuksia kuntataloudelle, eli taloudellista ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu kuuden osamuuttujan keskiarvosta: aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit, kunnan osarahoittama työmarkkinatuki, lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset, päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita, päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat, täydentävä toimeentulotuki.

Huono-osaisuuden vähentäminen ja osallisuuden edistäminen on pitkällä aikavälillä sekä inhimillisesti, mutta myös taloudellisesti kannattavaa. Yksilötasolla huono-osaisuus tuo kunnille keskimäärin 420 euron kustannukset/vuosi.

Pelkät tilastotiedot eivät kerro kaikkea, vaan tarvitaan myös tarkennettua laadullista tietoa. Useat eri lait velvoittavat kuntia keräämään asiakkailta palautetta ja näkemyksiä eri kanavia pitkin. Lisäksi voidaan hyödyntää myös kokemusasiantuntijoita.

Kouluterveyskysely, osallisuus 2019 Kuusamo	Perusope- tus 8. ja 9. lk	Lukio 1. ja 2. vuosi	Ammatilli- nen oppi- laitos
Kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä, %	55,6	57,8	67,7
Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, %	38,5	55,2	51,6
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, %	12,6	6,9	4,8
Kokee päivittäiset tekemiset merkitykselliseksi, %	62,4	70,2	74,8
Kokee saavansa myönteistä palautetta tekemisistä, %	69,8	76,3	78,8
Kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön, %	70,5	77,4	74,8
Kokee olevansa tarpeellinen muille ihmisille, %	66,4	76,5	75,6
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun, %	79,7	91,3	85,7
Kokee, että elämällä on tarkoitus, %	69,0	80,0	74,8
Kokee pystyvänsä tavoittelemaan itselle tärkeitä asioita, %	77,7	87,0	81,0
Kokee saavansa apua silloin, kun sitä todella tarvitsee, %	77,2	87,0	82,4
Kokee, että häneen luotetaan, %	81,0	84,3	86,6
Kokee pystyvänsä vaikuttamaan joihinkin elinympäristön- sä asioihin, %	74,0	82,3	78,2

(Lähde: THL)

1.2. Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Perheet voivat järjestää lapsen hoidon eri tavoilla Kuusamossa. Perheet voivat järjestää hoidon itse esimerkiksi kotihoidon tuen avulla. Lapsiperheille lapsille ja vanhemmille palvelua tarjotaan mm. paikallisesti seurakuntien ja Mannerheimin lastensuojeluliiton kautta. Heillä on mahdollisuus osallistua myös kunnalliseen varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa pedagogiikka erityisesti painottuu. Varhaiskasvatustoiminnan lähtökohtana on Kuusamon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan tarkemmin varhaiskasvatuksen arvooperustasta, toimintatavoista ja valtakunnallisesti asetetuista varhaiskasvatuksen tavoitteista. Jokaiselle lapselle tehdään yksilöllinen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa, ohjaamaan yksilöllisten tavoitteiden saavuttamista toimintavuoden aikana. Varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Alle kouluikäisten lasten vanhemmilla on mahdollisuus valita varhaiskasvatusta joko päiväkodissa, perhepäivähoitajalla tai avointa varhaiskasvatusta. Avoin varhaiskasvatusta ja kerhotoimintaa käynnistettiin Kuusamossa 2019.

Varhaiskasvatuksessa on siirrytty palveluseteli-järjestelmään yksityisten palveluntuottajien kanssa 1.8.2018. Palveluntuottajat sitoutuvat toimimaan Kuusamon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti ja palvelusetelinsäätökirjan mukaisesti.

Esiopetusta annetaan vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Esiopetus on velvoittavaa ja lapsen huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kuusamon kaupungin esiopetussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2016 ja varhaiskasvatussuunnitelma 1.9.2017 alkaen. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään keväällä 2022 varhaiskasvatustilastoista johtuen.

Laadukas varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen oppimista ja kasvua. Se auttaa tasaamaan lasten sosio-ekonomisesta taustasta juontuvia eroja ja lisää näin koulutuksen tasa-arvoa. Työntekijöiden jaksaminen ja hyvinvointi on arvo jo itsessään, mutta se on tärkeää myös, jotta jokainen lapsi saisi hyvää ja laadukasta opetusta, hoitoa ja hyvinvoinnin tukemista. Kuusamon kaupungin varhaiskasvatuksen tulosalueella aloitettiin palveluverkkosuunnitelma ja toimintasuunnitelmatyö vuonna 2020 ja se on saanut kaupungin hyväksynnän vuonna 2021.

Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrän kehitys näkyy alla olevasta taulukosta. Vuorohoidon tarve vaihtelee vuosittain. Vuorohoitoa järjestetään tällä hetkellä vain yhdessä yksikössä Maaseläntien päiväkodissa. Tavoitteena on, että vuoden 2022 aikana vuorohoito mahdollistuisi myös Rukan päiväkodilla. Koronan aiheuttama poikkeusolo keväällä 2020 vaikutti lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Varhaiskasvatuksen hoitopäiviä kertyi v. 2020 kunnalliselle puolelle 72 782 ja yksityiselle 17 347 hoitopäivää.

Perhepäivähoitajina kunnallisessa palvelussa toimi syksyllä 2021 kolme perhepäivähoitajaa. Lisäksi yksi yrittäjä on hyväksytty yksityiseksi palvelun tuottajaksi perhepäivähoitajana. Päiväkoteja ovat Rukan päiväkotiki, Petäjäkankaan päiväkotiki, Porkkatörmän päiväkotiki, Maaseläntien päiväkotiki ja Avoin päiväkotiki Taira-kareppu. Lisäksi esiopetuspäiväkoteja kolme, jotka sijaitsevat koulujen läheisyydessä Tolpanniemellä, Kirkkokedolla ja Nilonkankaalla. Lisäksi sivukylillä järjestetään esiopetusta koulun yhteydessä Rukalla ja Mäkelässä. Lukuvuonna 2021-2022 ei ole kouluilla 0-2- yhdysluokkia. Ryhmäperhepäiväkoteja ei tällä hetkellä ole käynnissä. Taaperoisen ryhmäperhepäiväkoti käynnistetään tarpeen mukaan.

Kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuspalveluntuotannon piirissä olevat olleet lapset vuosina 2018 - 2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
yhteensä	569	565	515	455	443	516
joista alle 3 - vuotias	93	86	85	86	75	99
esiopetus	159	175	174	174	149	143
yhteensä 1- ja 2- vuotiaat	123	132	117	96	97	51
yksityisessä varhaiskasvatuksessa	116	92	78	125	132	125

(Lähde: Kuusamon kaupunki)

Alla olevassa taulukossa näkyvät kunnallisen ja yksityisen palveluntuottajan tuottamat varhaiskasvatuspäivät 2018 - 2021.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kunnallisesti tuotetut varhaiskasvatuspäivät	82 901	81 973	105 829	97 286	72 782	82 197
Yksityisten palveluntuottajien tuottamat varhaiskasvatuspäivät	11 784	9 508	9 173	20 161	17 347	18 246

(Lähde: Kuusamon kaupunki)

Finlapset tutkimuskokonaisuudessa on ensi vaiheessa tuotettu neuvoloiden ja kouluterveydenhuollon terveystarkastusten pohjalta ajankohtaiset ja luotettavat tiedot lasten ja nuorten lihavuuden ja ylipainon yleisyydestä. Vuonna 2019 kuusamolaisista 2 - 6- vuotiaista tytöistä ylipainoisia oli 13 %, kun koko valtakunnan keskiarvo oli 15 %. Poikien osalta luvut olivat 22/24. Otannassa oli 91 % ikäluokasta.

Lapset puheeksi palvelumalli

Lapset puheeksi -palvelumallia on rakennettu Kuusamossa 1.8.2016 alkaen kaupungin sitoutuessa maakunnalliseen hyvinvointisopimukseen. Lapset puheeksi palvelumalli on koko kaupunkia koskeva ajattelutapa, jossa kaikki toimijat ottavat lapsen hyvän arjen ja lapsen arkea tukevien palveluiden kehittämisen yhteiseksi tavoitteeksi. Palvelumallin idea on, että kaikissa lapsen kehitysympäristöissä toimitaan samoilla periaatteilla tukien lapsen suotuisaa kehitystä ja kaikki palvelu ohjataan perheen luo kuulemaan, miten lapsen arkea voitaisiin tukea eri palveluiden kautta.

Lapset puheeksi -palvelumallin avulla rakennetaan vanhempien, muiden lapsen elämän tärkeiden ihmisten ja lapsen välille yhteistä ymmärrystä arjesta ja suunnitellaan lapsen arkipäivän sujumiseen keinoja. LP-keskustelua tarjotaan perheille universaalisti lapsen tiettyinä ikävuosina, mutta myös aina lapsen elämässä tapahtuneiden muutosten yhteydessä. LP-menetelmä on kaksi portainen. Jos LP-keskustelussa tunnistetaan lisätuen tarpeita, järjestetään LP-neuvonpito. Neuvonpitoon kutsutaan perheen oman verkoston ihmisiä ja tarvittaessa toimijoita palveluista, järjestöistä ym. yhdessä suunnitellaan toimia ja tekoja arjen tueksi. Neuvonpitoja voi olla useampia, jolloin lapsen ympärille rakentuu toiminnallinen verkosto. Lapset puheeksi keskustelua ja neuvonpitoa toteutetaan lapsen eri elämän vaiheissa ja opinpolun nivelvaiheissa neuvolasta alkaen.

Menetelmäkoulutukset ja toimintamallin kehittäminen jatkuvat edelleen osana maakunnallista LAPE-muutosohjelmaa (Toimiva arki).

Kuusamon kaupungissa Lapset puheeksi -palvelumallin toteutusta ohjaa ja seuraa paikallinen monialainen LAPE-työryhmä, jota vetää kasvatus- ja sivistystoimi. Kuusamossa LP-keskustelun käymistä varten koulutetaan menetelmäosaajia mm. neuvolaan, varhaiskasvatukseen, perusopetukseen, nuorisotyöhön, lapsiperheiden sosiaalipalveluihin, aikuissosiaalityöhön ja kolmannelle sektorille.

LAPE-työryhmä. Kuusamossa on perustettu moniammatillinen ja poikkihallinnollinen lapsiperheiden palveluja kehittävä työryhmä, LAPE-työryhmä. Mukana ryhmässä on kaupungin, seurakunnan ja järjestöjen lapsi- ja perhetyötä tekeviä sekä nuorisovaltuuston edustaja. LAPE-työryhmän toiminnan taustalla on maakunnallinen LAPE muutosohjelma. Sen tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden varhainen tukeminen ja hyvinvoinnin vahvistaminen, eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen ja ennaltaehkäisevien ja korjaavien sote-palveluiden korkea laatu, oikea-aikaisuus ja saatavuus.

Työryhmän tehtäviin kuuluu muun muassa Lapset puheeksi -palvelumallin jalkauttamisen tukeminen sekä lapset puheeksi-keskusteluissa nousseiden alueella tai koko kuntaa koskevien kehittämistarpeiden kokoaminen ja eteenpäin vieminen. LAPE-työryhmä toimii myös päättävälle hallintoelimelle lapsinäkökulman ja arjen tiedon välittäjänä. LAPE työryhmä tekee määräajoin toiminnalleen kehittämis- ja juurruttamissuunnitelman. Nyt voimassa oleva suunnitelma on vuosille 2020-2025. LAPE-työryhmän seuraavia kehitysaskelaita on poimittu MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin kanssa yhteistyössä järjestettävästä Lapsiperheiden kokemustiedon kartoituksesta.

LAPE-työryhmän tavoitteet vuoden 2019 Lapsiperheiden kokemustiedon kartoituksesta.

- Lasten ja nuorten sosiaalisten ja tunnetaitojen kehittäminen
 - Kasvatus- ja opetusalan henkilöstön neuropsykiatrisen ymmärryksen lisääminen koulutuksen kautta varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle
 - Monialaisen yhteistyön ja yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen
- Lapsille ja nuorille harrastamisen ja mielekkään tekemisen mahdollistaminen
 - Jokaiselle perusopetusikäiselle harrastuksen löytyminen
 - Lapsiperheille vapaa-ajan ja loma-aikojen palvelujen kehittäminen
 - Matalan kynnyksen harrastamismahdollisuudet
 - Lastenhoitoavusta tiedottaminen ja sen kehittäminen
- Perheille vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen
 - Palveluista tiedottamisen kehittäminen, sähköinen perhekeskus
 - Erilaisten koulutusten järjestäminen
 - Perhesuhteiden kehittämisen tukeminen
 - Perheiden aito kohtaaminen ja kasvatuskumppanuuden kehittäminen
- Päättäjille lapsivaikutusten arvioinnin osaamisen kehittäminen ja käyttöönotto
- Lasten ja perheiden kansatoimiville Lapset puheeksi- palvelumallin sekä LP-keskustelun/LP-neuvottelun käytön vahvistaminen

Lapsi- ja Perhepalveluiden muutosohjelma (STM, OKM ja THL) jatkaa valtakunnallista perhekeskuksen valmistelutyötä vuonna 2005 ensimmäisenä perheiden palveluiden kokoamiseen huomiota kiinnittäneen PERHE-hankkeen työtä. Perhekeskus tarkoittaa palvelujen kokonaisuutta, joka sisältää lapsille, nuorille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät sekä varhaisen tuen, hoidon ja kuntoutuksen palvelut. Perhekeskuksesta perhe löytää paikallisia kaupungin, järjestöjen ja seurakunnan palveluja, jotka täydentävät toisiaan. Ajatuksena on, että toimitaan lähipalveluperiaatteella lähellä lapsia, nuoria ja perheitä.

Kuusamossa perhekeskuksen kehittäminen on lähtenyt liikkeelle sähköisen perhekeskuksen kautta ja sen kehittäminen seuraa valtakunnallisen perhekeskuksen kehittämistyötä. Paikallisesti kehittämisestä vastaa LAPE- työryhmä. Valtakunnallinen perhekeskus kehittämisohjelma ohjaa alueellista ja paikallista perhekeskusten kehittämistyötä. Kuusamossa on nimetyt henkilöt valtakunnallisessa, maakunnallisessa ja alueellisessa perhekeskustyössä. Kuusamon kaupungin verkkosivuille on rakennettu paikallista sähköistä perhekeskusta ja sitä on arvioitu sähköisessä kuntalaisille suunnatussa raatissa tammikuussa 2021.

Monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä

Opiskeluhoollotyön ja oppilaiden oikeuksien lainmukainen toteutuminen varmistetaan ennakoivalla johtamisella, joka perustuu ajantasaiseen tietoon oppilaiden oppimisesta, terveydestä ja hyvinvoinnista sekä opiskeluhoollosta ja koulusta toimintaympäristönä. Monialainen yhteistyö ja opiskeluhoollon johtaminen kokonaisuutena luovat edellytykset sille, että oppilaalle/opiskelijalle tarjottava tuki on oikea-aikaista, yhdenvertaista ja että opiskeluhoollon ohjausryhmä on lapsi- ja nuorilähtöistä.

Koulutuksen järjestäjän on koottava opiskeluhoollon mukainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä on Kuusamossa useamman koulutusmuodon yhteinen. Sen tehtävä on sovittaa yhteen kaikkia kunnan lasten, nuorten ja perheiden palveluihin liittyviä suunnitelmia ja strategioita esiopetuksesta toiselle asteelle. Opiskeluhoollon ohjausryhmän tehtävänä on opiskeluhoollon yleinen suunnittelu, monialainen kehittäminen, ohjaus ja arviointi kunnassa.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä

- linjaa yhteiset tavoitteet toteuttamalleen opiskeluhoollon toiminnalle ja tukee yhteisten tavoitteiden saavuttamista ja yhtenäisten toimintatapojen omaksumista.
- suunnittelee, kehittää ja arvioi vastuulleen kuuluvaa kunnan opiskeluhoollon ohjausta sekä ohjaa oppilaitoskohtaisten opiskeluhoolloryhmien toimintaa oppilaitoksissa.
- laatii vastuulleen kuuluvan opiskeluhoollon osuuden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Kuusamon kaupungissa joka kolmas vuosi toteutetaan oppilaitosympäristön monialaisen terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus, jonka kautta kerätään tietoa lakisääteisen omavalvonnan tueksi omavalvonnasta vastaavalle ohjausryhmälle. Tähän monialaiseen tarkastukseen osallistuu monipuolisesti eri toimijoita ja sen toteutuksesta vastaa rehtori. Mukana tarkastuksessa tulee olla oppilaitoksen henkilöstön ja oppilaiden sekä huoltajien näkemysten lisäksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, terveyden- ja työsuojelun, työterveyshuollon ja kiinteistön omistajan edustus. Monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä ohjaa ja seuraa tarkastusten suorittamista.

Opiskeluhoollon ohjausryhmän saamaa ajankohtaista tietoa jaetaan toimielimille ja tahoille, joiden toimialueeseen saatu tieto kohdistuu. Näitä ovat eri oppilaitokset, johtoryhmät, lautakunnat ja muut työryhmät sekä oppilaitosten yhteistyötahot.

Oppilaitosympäristön terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin monialaisten tarkastusten kierto:

Monialaisten tarkastusten vuosikello lukuvuosittain	
Suoritettut tarkastukset	Tulossa olevat tarkastukset
2016-2017 NILON YPK	
2017-2018 RUKAN YPK	
2018-2019 Toinen aste (Kuusamon lukio ja KAO)	2021-2022 Toinen aste (Kuusamon lukio ja KAO)
2019-2020 NILON YPK	2022-2023 NILON YPK
2020-2021 RUKAN YPK	2023-2024 RUKAN YPK

Kuusamon monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä on kiinnittänyt erityistä huomiota oppilaitos hyvinvointiin ja oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitotyöhön. Oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuuden näkyminen yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä on tärkeä tavoite ja huoltajien vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseen on oppilaitoksia ohjattu kiinnittämään huomiota lukuvuoden aikana. Ohjausryhmä on ohjannut oppilaitoksia suunnittelemaan lukuvuodeksi 2020-2021 oppilaitokseen oppilaitoskohtaisen hyvinvoinnin vuosikellon. Tämän vuosikellon käyttöönottoa ja toteutusta seurataan lukuvuoden aikana. Suunnittelutyön pohjaksi on oppilaitoksille annettu Rovaniemen kaupungin työstämä hyvinvoinnin vuosikello-malli.

Lastensuojelu

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä vuonna 2020 Kuusamossa on vähentynyt edellisestä vuodesta.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	121 372	139 368	145 880	156 200	162 130
Pohjois-Pohjanmaa	8 803	11 679	12 967	13 792	14 295
Kempele	409	541	596	491	611
Kuusamo	110	165	76	201	153
Sotkamo	224	232	207	213	230
Taivalkoski	44	64	54	63	48
Ylivieska	435	520	556	509	544

(Lähde:Sotkanet)

Oheisessa taulukossa on esitetty lastensuojelun avohuollon 0–20-vuotiaat asiakkaat % vastaavan ikäisestä väestöstä vuoden aikana. Prosentuaalisesti Kuusamon osuus on ollut vuosina 2019–2020 pienin ja ikäluokasta 1,8 %:lla on asiakkuus. Koko maan ja Pohjois-Pohjanmaan osuus on 4,0 %.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	4,5	4,5	4,4	4,1	4,0
Pohjois-Pohjanmaa	4,3	4,3	4,3	4,2	4,0
Kempele	2,4	1,2	1,1	2,2	2,4
Kuusamo	5,9	5,0	2,6	1,8	1,8
Sotkamo	5,3	6,0	6,6	5,1	4,1
Taivalkoski	4,3	4,2	4,5	4,3	4,0
Ylivieska	4,5	7,6	6,3	4,7	4,9

(Lähde:Sotkanet)

1.3. Nuoret ja nuoret aikuiset

Kouluterveyskysely

Kouluterveyskyselyssä kerätään seurantatietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saannista ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta koulu- ja oppilaitoskohtaisesti. Kertynyt aineisto mahdollistaa tulosten tarkastelun kansalliselta tasolta lähtien aina kunta- ja oppilaitostasolle saakka. Tutkimuksessa tavoitetaan myös eri väestöryhmät niin, että saadaan tietoa esim. ulkomaalaistaustaisten ja toimintarajoitteisten lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvoinnista.

Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi. Tietoja on kerätty perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyviltä vuodesta 1996, lukioissa vuodesta 1999, ammatillisissa oppilaitoksissa vuodesta 2008 sekä perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyviltä ja heidän huoltajiltaan vuodesta 2017 alkaen.

Kouluterveyskyselyn kysymykset sijoittuvat seuraavien aiheiden alle: 1) elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys, 2) osallisuus, 3) osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet, 4) harrastukset ja vapaa-aika sekä 5) ystävät ja yksinäisyys.

Kouluterveyskyselyn tuloksia perusopetus 4. ja 5. luokan oppilaat

	2017	2019	2021
Tyytyväinen elämäänsä, %	92,1	87,8	83,0
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, %	3,7	3,0	3,9
Ei syö aamupalaa joka arkiamu, %	20,5	22,3	25,7
Syö pääruokaa kouluruoalla kaikkina koulupäivinä, %	69,5		70,1
Ei yhtään hyvää kaveria, %	0,6	1,1	0,0
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, %		91,8	88,6
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %	43,7	47,1	44,0
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	8,0	7,6	12,5
Kokenut seksuaalista koskettelua tai painostamista koskettamaan vuoden aikana, %		0,4	2,4
Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, %	14,5	11,3	25,0
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, %		10,5	18,3
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana, %		13,8	27,0
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %	7,3	7,2	7,9
Pitää koulunkäymisestä, %	80,6	82,2	74,9
Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran, %	9,1	6,0	4,2
Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus avointa, %	65,4	75	70,8
Luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä, %	49,8	52,4	56,7
Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, %	51,6	53	55,3

Kouluterveyskysely perusopetus 4. ja 5. luokan oppilaat (Lähde: Sotkanet)

Kouluterveyskyselyn tuloksia perusopetus 8. ja 9 luokkien oppilaat

	2017	2019	2021
Ei yhtään läheistä ystävää, %	10,4	9,6	8,6
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %	6,6	4,8	6,2
Tupakoi päivittäin, %	5,1	4,5	3,9
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %	5,1	4,5	11,6
Käyttää alkoholia viikoittain, %	3,3	3,7	2,8
Kokeillut kannabista vähintään 2 kertaa, %	2,4	1,2	2,1
Kokeillut laittomia huumeita vähintään kerran, %	6,2	4,0	4,2
Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %	17,5	31,4	22,1
Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, %		97,1	96,8
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan tunnin viikossa, %	18,5	23,8	30,9
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat % oppilaista	20,4	25,3	18,5
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	20,2	17,9	24,7
Ylipaino, %	10,7	14,0	17,3
Ei syö koululounasta päivittäin	36,9	49,4	42,2
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	14,6	10,4	18,5
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa	7,2	6,6	6,4

(Lähde: Sotkanet)

Lukio 1. ja 2 vuoden opiskelijat

	2017	2019	2021
Ilman läheistä ystävää	2,4	8,8	7,1
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	0,0	0,0	1,8
Tupakoi päivittäin	2,4	7,8	4,6
Nuuskaa päivittäin	2,4	11,3	4,5
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	9,6	16,4	16,5
Käyttää alkoholia viikoittain	2,4	7,8	7,3
Kokeillut kannabista vähintään 2 kertaa, %	2,4	7,8	2,7
Kokeillut laittomia huumeita vähintään kerran, %	6,0	11,2	4,5
Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %	31,3	37,4	32,1
Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, %		98,3	98,1
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan tunnin viikossa	22,9	23,3	22,3
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat % opiskelijoista	12,0	15,5	20,0
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	19,3	23,0	27,7
Ylipaino, %	12,2	14,7	22,0
Ei syö koululounasta päivittäin	20,5	37,1	22,0
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %	13,3	15,9	21,6
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, %	18,8	12,3	14,7

(Lähde: Sotkanet)

Ammatillinen oppilaitos 1. ja 2. vuoden opiskelijat

	2017	2019	2021
Ilman läheistä ystävää	5,0	8,1	7,0
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa	1,5	0,8	9,3
Tupakoi päivittäin	22,7	15,7	19,8
Nuuskaa päivittäin	11,4	7,4	18,3
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa	18,9	25,6	25,2
Käyttää alkoholia viikoittain	12,1	15,0	11,7
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, %	8,1	6,6	8,9
Kokeillut laittomia huumeita vähintään kerran, %	11,4	9,9	13,4
Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, %	29,3	28,1	40,2
Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, %		86,7	90,9
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan tunnin viikossa	31,5	46,3	49,1
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat % opiskelijoista	11,3	13,2	14,7
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	17,7	22,0	24,4
Ylipaino, %	18,1	22,2	22,0
Ei syö koululounasta päivittäin	25,8	54,5	64,3
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %	7,4	5,7	13,7
Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, %	14,8	23,6	21,4

(Lähde:Sotkanet)

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä keskeistä on sujuva koulu- ja opiskelupolku kohti työelämää. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden, prosenttiosuus vastaavanikäisestä väestöstä on hieman vähentynyt vertailuajankohdan aikana. Vuonna 2017 osuus oli 7,1 % ja vuonna 2019 6,8 %. Henkilömäärissä luvut ovat 78/68. Prosenttiosuus on matalampi, kuin koko maan keskiarvo.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori, määrä vuonna 2018 oli 44 ja vuonna 2002, se oli 41 henkilöä.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 18–24-vuotiaiden määrä on kasvanut vuodesta 2019 vuoteen 2020 yhteensä 0,4 %. Osuus ikäluokasta on 1,4 % ja se on verrokkikohteisiin nähden pienin.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	3,7	3,6	3,4	3,1	3,5
Pohjois-Pohjanmaa	2,5	2,1	2,0	1,8	2,0
Kempele	2,5	1,4	1,7	1,1	1,7
Kuusamo	2,6	1,7	1,6	1,0	1,4
Sotkamo	3,0	1,5	1,3	0,8	2,2
Ylivieska	2,5	1,5	1,8	2,2	2,4

(Lähde: Sotkanet)

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saaneiden 16–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä on pysynyt seurantajaksona aikana 0,8 - 1,5 prosentissa. Vuoden 2020 osuus on 1,2 % mikä on sama, kuin koko maassa ja muihin verrokkikohteisiin nähden matalampi.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	1,0	1,0	1,1	1,2	1,2
Pohjois-Pohjanmaa	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
Kempele	2,2	2,4	2,7	2,1	2,2
Kuusamo	1,5	1,1	0,8	1,5	1,2
Sotkamo	1,4	1,2	0,8	1,1	1,5
Taivalkoski	1,0	1,3	1,8	2,0	1,7
Ylivieska	1,6	2,1	2,2	2,4	2,5

(Lähde: Sotkanet)

Alla oleva taulukko kuvaa TEAviisarin kokoamaa Kuusamon lukiokoulutuksen TOP 10 keskeisintä vahvuutta verrattuna koko maan tilanteeseen.

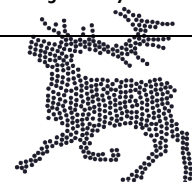
Lukiokoulutus: Kuusamo 2020

Vahvuudet:
Toimintamallit, istumisen vähentämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
Vanhempainyhdistys- ja opiskelijakuntatoiminta, kaikille avoimet keskustelutilaisuudet
Koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet, opiskeluterveydenhuollon kanssa tehdään yhteistyötä opiskelijoiden liikkumisen edistämiseksi
Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet, ruokailujärjestelyjen suunnittelu, toteuttaminen tai arviointi
Tupakoinnin ja päihteidenkäytön seuranta, huumeiden käyttöepäily/tarjonta oppilaitoksessa
Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy
Puuttuminen henkilöstön tupakkatuotteiden käyttöön oppilaitoksen alueella
Poissaolot, yhteinen käytäntö keskeyttämisen syiden seurannasta
Häiriöiden ja ongelmatilanteiden seuranta, ilkeävalta
Kurinpito toimien ja ojentamisen seuranta, opiskelutilasta poistaminen
Henkilöstökokouksessa käsitelty, kouluterveyskyselyn tulokset

(Lähde: TEAviisari)

Perusopetus: Kuusamo 2020

Vahvuudet:
Tapaturmien seuranta, koulumatkalla
Oppilaiden vaikutusmahdollisuudet, kodin ja koulun yhteistyön suunnittelu ja kehittäminen
Oppilaiden vaikutusmahdollisuudet, vertaistoiminnan suunnittelu
Tapaturmien seuranta, koulussa/koulualueella
Häiriöiden ja ongelmatilanteiden seuranta, oppilaalla vaarallinen esine tai aine, joka poistettu
Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin tietojen raportointi, Opiskeluhoollon monialaiselle ohjausryhmälle

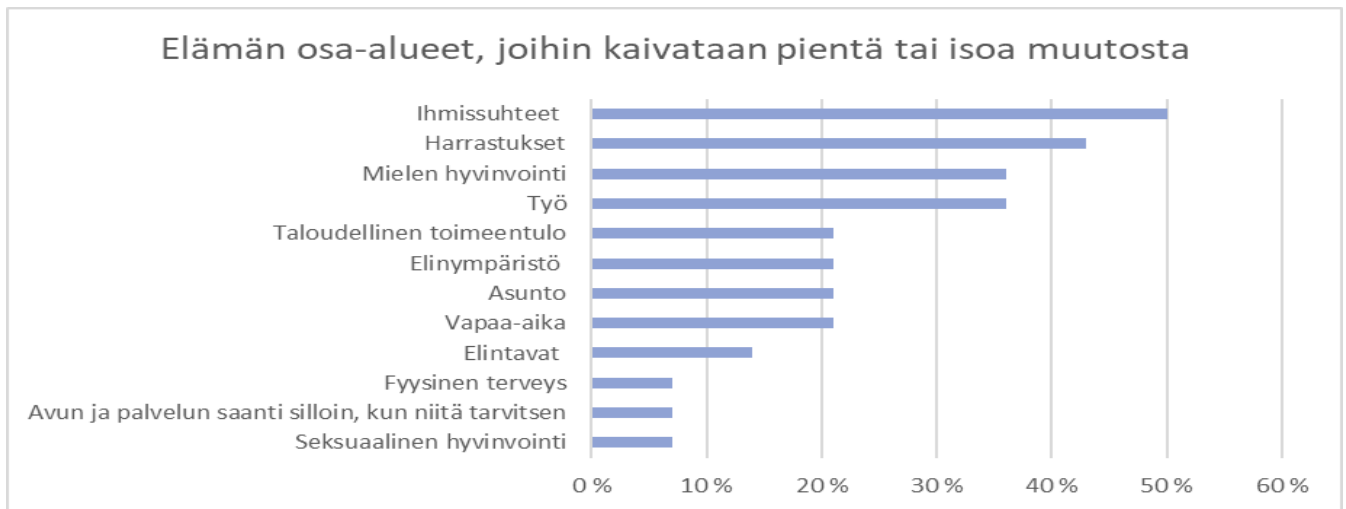

Oppilasruokailu, yhteinen käytäntö osallistumisen seurannasta
Kurinpito toimien ja ojentamisen seuranta, opetukseen osallistumisen epäminen
Häiriöiden ja ongelmatilanteiden seuranta, oppilaiden välinen väkivalta
Viimeisin kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta tiedossa. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisy ja niihin puuttuminen

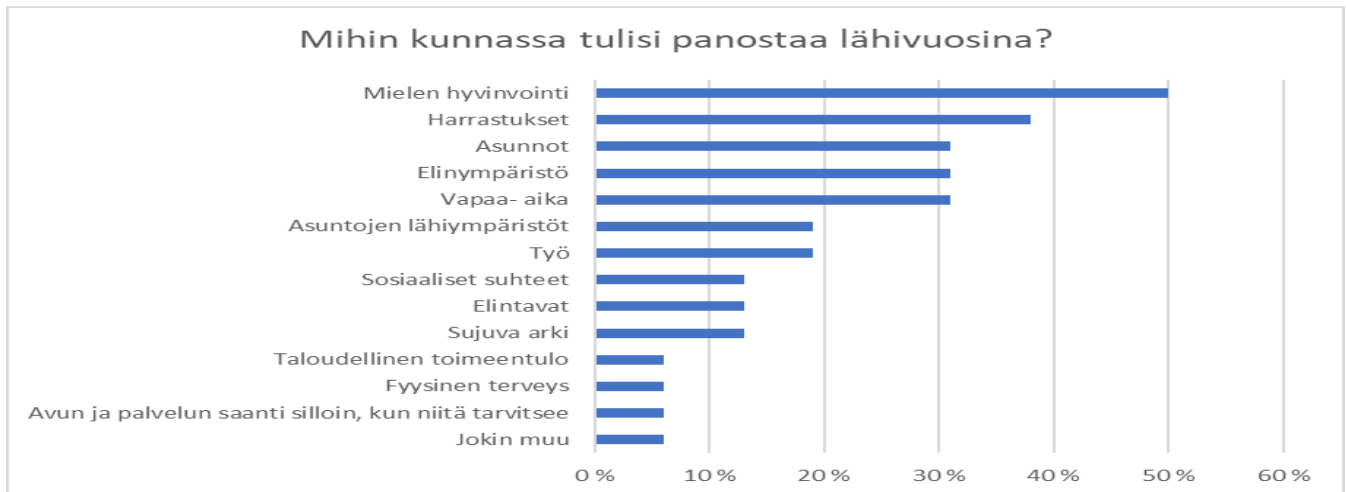
(Lähde: TEAviisari)

Minun arkeni ja elämäni kyselyssä toukokuun lopussa 2021 kysyttiin mm elämän osa-alueista, joihin kaippaa muutosta ja mihin asioihin kunnassa tulisi lähivuosina panostaa hyvinvoinnin näkökulmasta. Alla olevassa taulukossa on Kuusamon alle 18-vuotiaiden vastaukset.

Elämäänsä kaipasi pientä muutosta 50 %, isoa muutosta 28 % ja 22 % koki, että heidän arkensa ja elämänsä on riittävän hyvää enkä kaippaa muutosta. Alla olevassa kuvioissa on eri elämän osa-alueet, joihin alle 18-vuotiaat kaipasivat pientä tai isoa muutosta sekä mihin asioihin kunnassa tulisi lähivuosina panostaa.

(Lähde: Minun arkeni ja elämäni kysely 2021, alle 18 - vuotiaat)

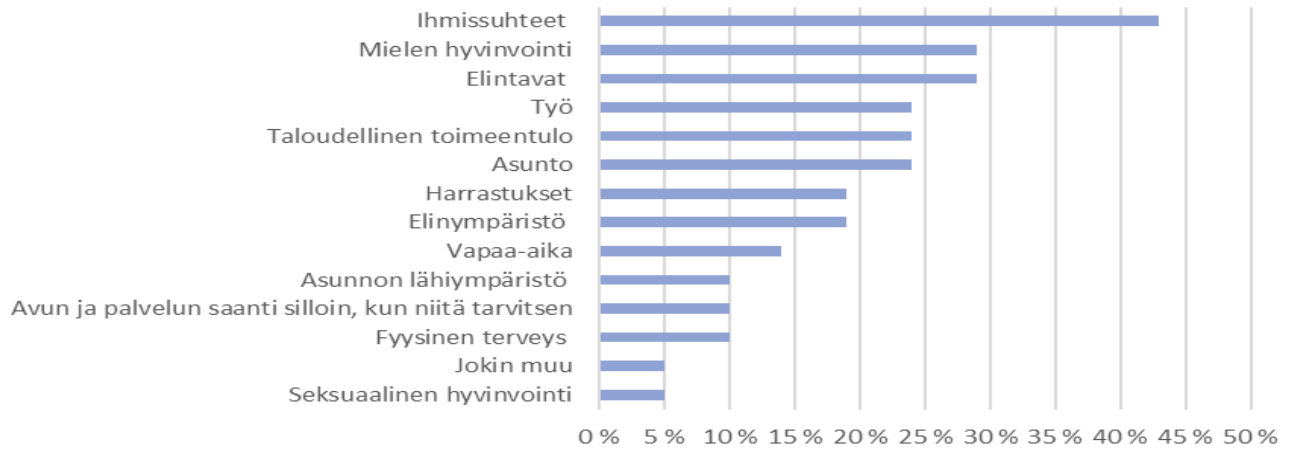

(Lähde: Minun arkeni ja elämäni kysely 2021, alle 18 - vuotiaat)

Ikäluokassa 18–29-vuotiaat. Kaipaavat pientä muutosta 59 %, kaipaavat isoa muutosta 14 % ja arkeni ja elämäni on riittävän hyvää enkä kaippaa muutosta 27 %. Kunnan tulisi panostaa eniten lähivuosina harrastuksiin.

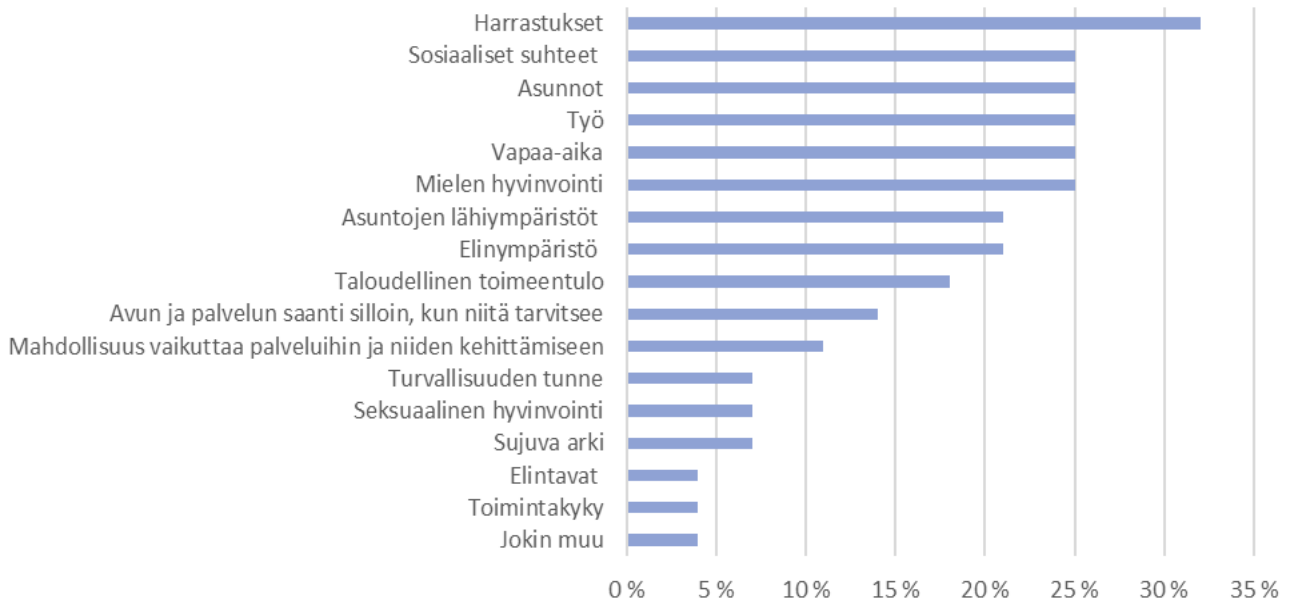

Elämän osa-alueet, joihin kaivataan pientä tai isoa muutosta

(Lähde: Minun arkeni ja elämäni kysely 2021, 18 - 29 -vuotiaat)

Mihin kunnassa tulisi painottaa lähivuosina?

(Lähde: Minun arkeni ja elämäni kysely 2021, 18 - 29 -vuotiaat)

1.4. Työikäiset

Toimeentulo, työllisyys ja terveys

Sairauspäivärahaa saaneiden määrä 25–64-vuotiaat/ 1 000 vastaavanikäistä kohden vuonna 2016 oli 120,1 ja vuonna 2020 yhteensä 120,2.

Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	94,1	96,0	99,3	101,9	107,4
Pohjois-Pohjanmaa	103,8	109,3	112,3	120,7	121,8
Kempele	112,3	118,2	121,7	132,0	141,2
Kuusamo	120,1	121,4	115,4	125,5	120,2
Sotkamo	125,0	124,0	123,6	125,5	122,6
Taivalkoski	115,1	125,1	132,6	127,1	135,2
Ylivieska	102,7	107,5	111,4	124,5	128,7

(Lähde: Sotkanet)

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat/1 000 vastaavan ikäistä oli vuonna 2013 yhteensä 21,5 ja vuonna 2016 yhteensä 22,5. Indikaattori ilmaisee mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuuden vastaavan ikäisestä väestöstä.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	18,5	21,1	23,6	26,5	26,9
Pohjois-Pohjanmaa	21,3	25,2	28,1	33,1	33,1
Kempele	22,0	28,8	28,9	37,3	37,9
Kuusamo	22,5	25,6	27,4	34,5	29,5
Sotkamo	19,4	23,0	22,9	21,3	24,6
Taivalkoski	20,0	23,1	28,8	29,6	31,1
Ylivieska	22,2	24,5	27,5	34,3	37,1

(Lähde:Sotkanet)

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä indikaattori ilmaisee työkyvyttömyyseläkettä vuoden lopussa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä. Väestösuhteutuksessa on käytetty Kelan vakuutettua väestöä. Yksilölliset varhaiseläkkeet sisältyvät työkyvyttömyyseläkkeisiin. Tilastossa ovat mukana henkilöt, jotka saivat työkyvyttömyyseläkettä joko työeläke- tai kansaneläkejärjestelmästä tai molemmista järjestelmistä.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	7,2	6,9	6,7	6,6	6,5
Pohjois-Pohjanmaa	9,1	8,8	8,7	8,5	8,4
Kempele	6,7	6,7	6,6	6,5	6,6
Kuusamo	13,1	12,7	12,7	12,4	12,1
Sotkamo	10,3	9,6	9,2	9,0	8,4
Taivalkoski	15,7	15,1	14,9	14,6	14,3
Ylivieska	8,7	8,3	8,2	8,3	8,3

(Lähde: Sotkanet)

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori, luku vuonna 2018 oli 61 ja vuonna 2020 48. Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen työkyvyttömyyseläkettä vuoden lopussa saaneiden 25–64-vuotiaiden prosenttiosuudessa vastaavan ikäisestä väestöstä. (Lähde: Sotkanet)

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvien 25–64-vuotiaiden (viitehenkilö ja puoliso) pitkäaikaisasiakkaiden osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	2,5	2,8	2,9	2,7	2,8
Pohjois-Pohjanmaa	1,6	1,8	1,9	1,8	1,8
Kempele	0,7	1,0	0,9	0,7	0,8
Kuusamo	2,2	2,0	1,8	1,6	1,3
Sotkamo	1,6	1,2	1,3	1,1	0,9
Taivalkoski	2,2	1,7	1,2	1,1	1,2
Ylivieska	1,7	1,6	1,6	1,7	1,7

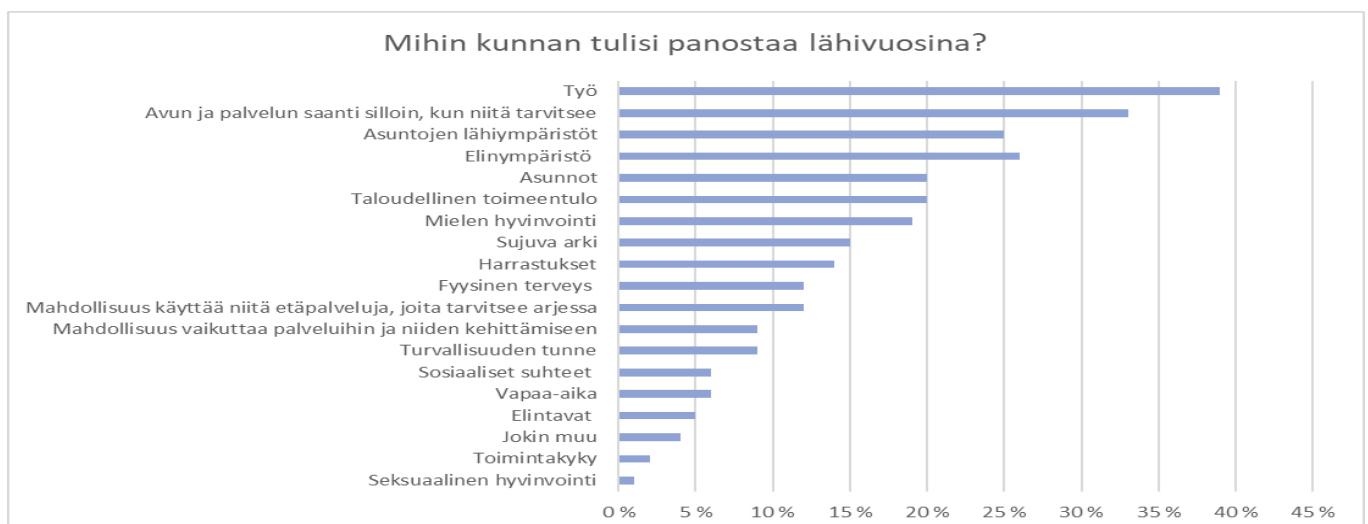
(Lähde: Sotkanet)

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista. Indikaattori ilmaisee vaikeasti työllistyvien osuuden (%) 15–64-vuotiaista väestöstä. Vaikeasti työllistetyt on suhteutettu vastaavanikäiseen väestöön, koska tässä ryhmässä on mukana myös henkilöitä, jotka eivät kuulu työvoimaan. Vaikeasti työllistyvien ryhmään luetaan pitkäaikaistyöttömät, rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät, palveluilta työttömäksi jääneet ja palveluilta palveluille siirtyneet. Pitkäaikaistyöttömät sisältää vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakijana olleet.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	6,2	5,6	4,6	4,2	4,6
Pohjois-Pohjanmaa	6,1	5,7	4,7	4,1	4,4
Kempele	5,0	4,3	3,5	2,9	2,9
Kuusamo	4,8	4,4	3,3	3,0	3,7
Sotkamo	5,6	4,5	3,8	3,2	2,6
Taivalkoski	7,7	7,1	5,9	5,2	5,9
Ylivieska	5,3	5,1	4,1	3,5	4,1

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista (Lähde: Sotkanet)

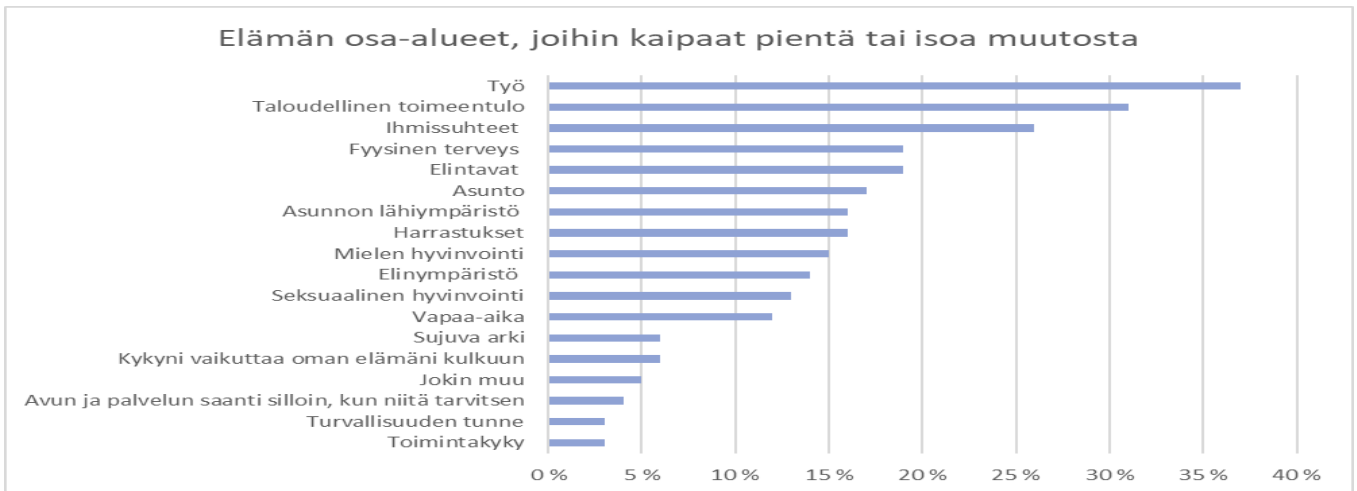
Minun arkeni ja elämäni kyselyssä 30–64-vuotiaat kokivat, että heidän arki ja elämäni kaippaa pientä muutosta 61 %, on riittävän hyvä eikä kaippaa muutosta 29 % ja kaippaa isoa muutosta 10 %.

(Lähde: Minun arkeni ja hyvinvointini kysely 2021, 30–64-vuotiaat)

Työikäiset kokevat, että kunnan on tärkeä panostaa lähivuosiin siihen, että työtä on saatavilla. Työikäiset haluavat eniten muutosta työhön. Halutaan, että on säännöllinen kokoaikainen työ jolla tulee toimeen. Työ tuo taloudellista toimeentuloa. Tärkeänä koetaan myös se, että apua ja palveluja saadaan silloin, kun niitä tarvitaan.

(Lähde: Minun arkeni ja hyvinvointini kysely 2021, 30 - 64 vuotiaat)

1.5. Ikäihmiset

Terveys ja toimeentulo

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä/1 000 vastaavan ikäisestä väestöstä indikaattori ilmaisee perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien osuuden 65 vuotta täyttäneillä tuhanta vastaavan ikäistä kohti. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit sisältävät lääkärikäynnit terveyskeskusten äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa, perhesuunnitteluneuvolassa, kouluterveydenhuollossa, opiskelijaterveydenhuollossa, työterveyshuollossa sekä kotisairaanhoidon- ja mielenterveyskäynnit ja muut avohoitokäynnit (erilaiset vastaanottokäynnit, terveystarkastus- ja seulontakäynnit sekä käynnit, jotka liittyvät terveydentilan selvittämiseen, esim. lääkärintodistukset).

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä/1 000 vastaavan ikäisestä väestöstä ovat vähentyneet seurantajakson aikana.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	1 903	1 887	1 826	1 697	1 697
Pohjois-Pohjanmaa	2 094	2 006	1 842	1 842	1 841
Kempele	2 358	2 264	2 172	2 185	2 185
Kuusamo	4 014	3 968	3 177	3 076	3 070
Sotkamo	2 310	2 122	1 679	1 585	1 585
Taivalkoski	6 074	4 888	3 331	3 374	3 374
Ylivieska	2 169	1 926	1 675	1 613	1 614

(Lähde: Sotkanet)

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, %-osuus vastaavan ikäisestä väestöstä indikaattori ilmaisee kaikkien vuoden aikana 65 vuotta täyttäneille sattuneiden ja sairaalassa hoidettujen lonkkamurtumien %-osuuden vastaavan ikäisestä väestöstä.

	2016	2017	2018	2019	2020
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 vuotta täyttäneet, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	3	3	3,4	2,9	1,5
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, %-osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	0,6	0,6	0,4	0,5	0,6
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori			66		56

(Lähde: Sotkanet)

Täyttä kansaneläkettä vuoden lopussa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä indikaattori ilmaisee täyden kansaneläkkeen saajina henkilöt, joilla on vain vähän tai ei lainkaan ansioeläkkeitä. Kuusamossa osuus on ollut 2016/2,7 %, 2017/2,5 %, 2018/2,4 %, 2019/2,3 % ja 2020 2,4 %. Osuus on Taivalkosken jälkeen verrokkikohteisiin nähden toiseksi korkein.

Oheisessa taulukossa on kuusamolaisten ikäihmisten asumiseen ja kotihoitoon liittyviä tietoja niiltä osin, kuin niitä on saatavilla.

	2016	2017	2018	2019
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	93,3	91,2	91,8	91,7
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	40,3	40,5	40,4	40,5
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden määrä	117	157	146	151
Omaishoidon tuen asiakkaita vuoden aikana 1 000 asukasta kohden	13	12	11	11
Kotihoidon käynnit, kunnan omat palvelut	97 920	97 641	92 897	96 912

(Lähde: Sotkanet)

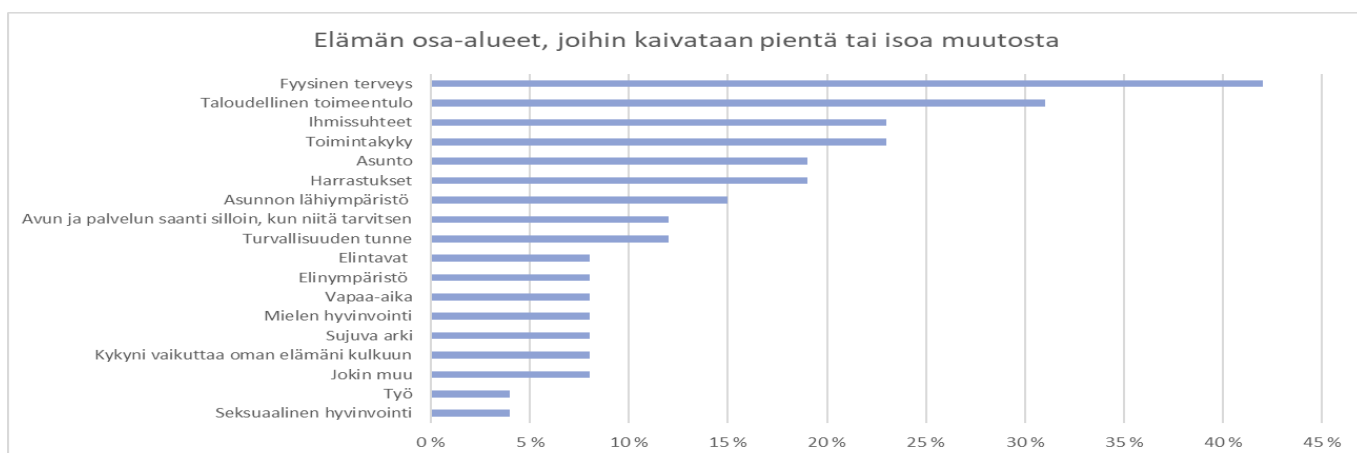
Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä indikaattori ilmaisee, kuinka monta prosenttia 75 vuotta täyttäneistä sai vuoden aikana säännöllisen kotihoidon (sis. kotipalvelu, kotisairaanhoido) palveluita. Kuusamossa säännöllisten kotihoidon piirissä olevien 75 vuotta täyttäneiden asukkaiden % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on pienempi, kuin muilla vertailukohteilla koko maata lukuun ottamatta.

	2016	2017	2018	2019	2020
Koko maa	17,2	17,4	17,0	16,5	15,9
Pohjois-Pohjanmaa	19,0	19,5	19,1	18,7	19,4
Kempele	19,3	20,5	19,4	18,0	19,1
Kuusamo	16,8	18,0	20,1	17,4	16,5
Sotkamo	27,0	27,5	27,7	24,7	23,1
Taivalkoski	29,8	30,7	35,2	36,4	34,9
Ylivieska	21,4	20,5	21,8	20,8	18,4

(Lähde: Sotkanet)

Minun arkeni ja elämäni kyselyssä yli 65-vuotiaista 34 % kokivat, että heidän arki ja elämäni kaipaa pientä muutosta, 53 % piti elämää riittävän hyvänä eikä kaipaa muutosta ja kaipaa isoa muutosta 13 %.

(Lähde: Minun arkeni ja elämäni kysely 2021)

Muutoksia kaivataan taloudelliseen toimeentuloon kuten korkeisiin asumiskustannuksiin ja terveydenhoitokuluihin. Terveystieteiden halutaan enemmän erikoispalveluja hoitajineen ja omia sairaanhoitajia. Kotihoidon turvaaminen, enemmän aikaa ja parempaa palvelua ostetuilta palveluilta sekä ennaltaehkäisevää kokonaisvaltaista huomioimista. Pieniä asioita hoitamalla estetään isommat terveysongelmat. Sivukyläjen palvelujen turvaamista. Palaute tulee ottaa huomioon jotta voi kehittää toimintoja. Kaavoituksella ei tule rajoittaa asumismahdollisuuksia sivukylillä eikä rajoittaa yritystoimintaa.

(Lähde: Minun arkeni ja elämäni kysely 2021)

Kunnan tulisi panostaa jatkossa siihen, että apua ja palveluja tulee saada silloin, kun niitä tarvitsee.

Vanhusneuvosto

Kuusamon kaupungin vanhusneuvosto on ikäihmisten ja eläkeläis- sekä veteraanijärjestöjen yhteistoimintaelin. Vanhusneuvoston tehtävä on edistää ikääntyneen väestön mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon, suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan eri toimialoilla.

Vanhusneuvosto edistää viranomaisten, vanhusten ja eläkeläis- ja veteraanijärjestöjen yhteistoimintaa Kuusamossa. Seuraa erityisesti vanhuksia koskevien ohjelmien toteutumista. Edistää vanhusten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon. Seuraa vanhuksille tarkoitettujen palvelujen, tukitoimien ja muiden etuuksien kehitystä Kuusamossa. Tekee aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja eri viranomaisille. Tiedottaa käsittelemistään asioista. Vanhusneuvosto vastasi uuden kaupunki-strategiatyön valmisteluun osoitettuun kyselyyn ja hyvinvointisuunnitelmaan.

Liikkumista tukeviin palveluihin perusturvalautakunta hyväksyi kriteerit. Vanhusneuvostolle asia esiteltiin aiemmin ja siitä vanhusneuvosto antoi lausunnon. Vanhusneuvosto antoi oikeusministeriölle lausunnon lakiesitykseen vanhusasiavaltuutetusta.

Uusi vanhusneuvosto on aloittanut toimintansa vuonna 2021.

1.6. Hyte-kerroin

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus. Jo nyt tehtävä työ tulee siis vaikuttamaan rahoitukseen.

Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveystalvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestettäväksi, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla. Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja hyvinvointialueen edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä. Edellytyksiä väestön hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan tehtävät.

HYTE-kerroin lasketaan siihen valittujen indikaattorien pohjalta. Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisien indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Tulostaulukon mukaan Kuusamon hyte-kerroin vuonna 2020 olisi ollut 247 800 euroa.

2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Hyvinvointi-näkökuva

Hyvinvointisuunnitelmassa 2017–2020 olleiden painopisteiden ja tavoitteiden toteutuminen.

Painopiste 1		
Lasten, nuorten ja perheiden tarpeista lähtevät palvelut		
Kriittinen menestystekijä	Tavoitteet 2017 - 2020	Toteuma 1.1.2017 - 31.12.2020
Lasten, nuorten ja perheiden tarpeista lähtevät toimintamallit	<ul style="list-style-type: none"> - Palvelumallin luominen - Toimintakulttuuri on lapsi- ja perhelähtöistä - Palvelut ensisijaisesti lähellä perheen arkea - Erityisosaamisella tuetaan arjen sujuvuutta - Yhteen sovitettujen palvelujen kokonaisuudet - Verkostomainen työtap - Selkeys palvelurakenteessa - Varhainen tuki ja hoito 	Perhekeskustoimintamallin käyttöönotto jatkuu mm. kaupungin nettisivujen uudistuksen osana. Lapset puheeksi menetelmä on vakiintunut osaksi palvelujen järjestämistä: neuvola, varhaiskasvatus, perusopetus. Huostaan otettujen lasten määrä on vakiintunut n. 20:een. Kouluterveyskysely on tehty viimeksi v. 2019. Lasten ja nuorten kulttuuripolku eli kulttuurikasvatussuunnitelma otettu käyttöön vuonna 2019. Taiteen perusopetusta tanssissa, musiikissa ja kuvataiteissa.
Nuorten yhteiskuntatakuu	Kaikilla nuorilla on koulutus tai työpaikka Syrjäytymisen ehkäisy	Kaikki keväällä 2020 peruskoulun päättäneet ovat aloittaneet opintonsa toisella asteella. Kuraattoripalveluja on vakinaistettu. Opiskeluhuollollinen verkostotyö on tiivistynyt.
Painopiste 2		
Vastuu omasta hyvinvoinnista		
Kriittinen menestystekijä	Tavoitteet 2017–2020	Toteuma 1.1.2017–31.12.2020
Kuusamolaisilla on riittävä tieto ja ymmärrys hyvinvoinnin ja terveyden vaikutuksista	Kuusamolaisten terveydentila paranee ja kansantautien esiintyvyys alenee	
Monipuoliset harrastusmahdollisuudet	Liikunta-aktiivisuuden lisääminen	<p>Liikuntaneuvonta/liikuntareseptin vakiinnuttaminen Harrastusesteiden selvitys Liikuntapalvelujen käyttöaste Annetun liikuntaneuvonnan määrä Kouluterveyskysely Urheiluseurojen lisenssiurheilijat vrt. vastaava ikäluokka Liikuntapalvelujen saatavuutta on kehitetty mittavalla rakentamis- ja peruskorjaustoiminnalla. Tarkastelukauden aikana on rakennettu uusi jäähalli, skettiparkki, kaksi ulko-kuntosalia, frisbee-golfrata, lähiliikuntapaikat, reitit, Kesäreittihanke, melontareitti, KLV Kormasentieltä Ouluntielle, Järvenpään alikulku, Salpalinja (kesä + Lumikenkä), Rukan Bike Park, Kouervaaran maastopyöräreitti, kuntoportaat</p> <p>Peruskorjattuja liikuntapaikkoja: Uimahalli, Liikuntahalli, Nilonkankaan liikuntasali,</p> <p>Liikuntakeskuksen kävijämäärä on noussut tilojen kehittämisen myötä 240 000:sta (2017) 290 000:een (2019) Liikuntaneuvonnan määrä on lisääntynyt selvästi: 220 v. 2017 220 käyntikertaa. v. 2019 310 käyntikertaa. Urheiluseurojen säännöllisessä toiminnassa mukana olevien lasten määrä on pysynyt varsin samana. V 2018: 1173 lasta. V 2019: 1146 lasta.</p> <p>Ulkoliikuntapaikat: Ei mitattua tietoa. 2020 käyttäjämäärät lisääntyneet</p>

Harrastustakuun toteuttaminen lapsille ja nuorille	<p>Kulttuurin harrastamisen lisääminen</p> <p>Taiteen perusopetuksen tarjonnan turvaaminen</p> <p>Harrastustakuumallin luominen yhteistyössä seurojen ja järjestöjen kanssa</p>	<p>Harrastamisen esteitä on kartoitettu ja niihin pyritty vastaamaan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. koulutuksella (Kiusaamisen tunnistaminen ja ehkäisy) 2. harrastamiskustannusten mataloittamisella (edulliset ja maksuttomat kunnalliset liikuntamahdollisuudet) sekä harrastustoiminnan taloudellisen tuen avulla (hankkeet ja yhteisvastuulliset yritykset) 3. tiedottamistoimintaa kehittämällä 4. lähiliikuntapaikkojen rakentamisella <p>Lasten ja nuorten kulttuuripolku eli kulttuurikasvatussuunnitelma valmistui ja otettiin käyttöön 2019. Ikäihmisille +75 -kulttuuritarjontaa. Kuusamotalon ohjelmistoa monipuolistettu määrätietoisesti kaikkia ikäryhmiä ajatellen Musiikkiopiston digitaalista laitekantaa on lisätty ja tanssin sekä kuvataiteen perusopetusta kehitetty.</p> <p>Aloitettu Harrastamisen Kuusamon mallin suunnittelu vuonna 2020. Malli mahdollistaa maksuttoman harrastusmahdollisuuden kaikille koulupäivän yhteydessä.</p>
--	---	--

Painopiste 3.

Osallisuuden vahvistaminen

Kriittinen menestystekijä	Tavoitteet 2017–2020	Toteuma 1.1.2017–31.12.2020
Kuntalaisten aktiivinen osallistuminen	<p>Toimivat osallisuudenfoorumit ja palautejärjestelmät</p> <p>Järjestöyhteistyön kehittäminen</p> <p>Järjestötalo</p>	<p>Urheiluseurojen ja liikunta järjestävien yhdistysten kokoontuminen järjestetään kahdesti vuodessa. Ikäihmisten foorumissa on kerätty palaute ja arvioitu liikuntapalvelujen ja -paikkojen tilanne.</p> <p>Kuusamo NYT kanava kehitettiin vuonna 2020 vuorovaikutteiseksi, lähellä kaupunkilaisia olevaksi viihtymis- ja tiedotuskanavaksi. Sisältöä toteutetaan tiiviisti yhdessä kaupunkilaisten kanssa.</p> <p>Järjestetty kunta/järjestötapaamisia. Järjestöyhdyshenkilö. Yhdistyksiä kuullaan säännöllisesti niin liikunnan kuin kulttuurin tiimoilta.</p> <p>Järjestötalolle kunnostettu tilat entisen kauppaopiston tiloihin. Tilat avattu syksyllä 2021.</p>

Painopiste 4.

Turvallinen elinympäristö

Kriittinen menestystekijä	Tavoitteet 2017–2020	Toteuma 1.1.2017–31.12.2020
<p>Kuusamossa on hyvinvointia tukeva ja turvallinen elinympäristö</p> <p>Kitkantien parantamissuunnitelma</p>	<p>Rakennetaan ja ylläpidetään esteettömiä, turvallisia, viihtyisiä ja omatoimisuutta tukevia asumisen ja elämisen ympäristöjä</p>	<p>Uimahallin peruskorjauksessa ja jäähallin rakentamisessa sekä Liikuntakeskuksen pysäköintijärjestelyissä on otettu huomioon esteettömyys.</p> <p>Torangin ympärysreitti.</p> <p>Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen strategia hyväksytty 9/2019 yhdyskuntatekniikassa</p> <p>Kuusamotalon oviremontti 2018 teki talosta esteettömän.</p> <p>Valmistunut syksyllä 2021</p>

Painopiste 5.		
Ikäihmiset		
Kriittinen menestystekijä	Tavoitteet 2017 - 2020	Toteuma 1.1.2017 – 31.12.2020
Ikäihmistien turvallisuuden lisääminen	Turvallinen ikääntyminen	Turvalliset kulkuväylät: Porkkatien kevyenliikenteenväylä, Kitkantie, neljäntienhaara rakenteilla ja valmis 2021
Ikäihmistien toimintakyvyn arviointi ja hoidon suunnittelu	Ajantasainen ja toimiva hoito-suunnitelma	RAI otettu käyttöön
Painopiste 6.		
Elinvoima		
Kriittinen menestystekijä	Tavoitteet 2017 - 2020	Toteuma 1.1.2017 – 31.12.2020
Yrittäjyys ja työllisyyden nostaminen	Uudet työpaikat Uudet yritykset Pitkäaikaistyöttömyyden alentaminen Elinvoimatyön kehittäminen	Uusia yrityksiä perustettu 305 kpl. Pitkäaikaistyöttömyys on pienentynyt
Kestävä ja monipuolinen puhtaan luonnon sekä luonnonvarojen hyödyntäminen	Uuden teollisuusalueen rakentamisen käynnistäminen Metsä ja puunjalostus: puurakentamisen hankkeet Elintarvikealan kasvuohjelman toimeenpano ja maatilojen toiminnan laajentuminen Jätehuollon uudelleen järjestelyn aloittaminen	Teollisuusalueen osayleiskaava on hyväksytty ja siitä on valitettu. Kaava on pantu täytäntöön ennen lainvoimaista muuta kuin valituksen alaisilta osin KH:n päätöksellä, eikä muutoksenhakuviranomainen ole kieltänyt täytäntöönpanoa. Älykäs loma-asuntoalue puurakentamisen vauhdittajaksi – hankkeen lopputuloksena valmistui Itä-Rukan kehittämissuunnitelma. Koillismaan puutoimialan kehittämissuunnitelma -hanke Toimiala on osallistunut Puuteollisuuden yhteistyöhankkeen toteutukseen. Puuklusterihanke Perustettu WildFood –osuuskunta, vähempiarvoisen kalan arvoketjun kehittämishanke käynnistynyt Käynnistetty 2019 Villiruuan uudet mahdollisuudet –hanke yhdessä Pudasjärven kaupungin kanssa. Lisäksi 1.5.2019 on käynnistynyt yritysryhmähanke ”Luonnontuotteet kansallispuistoihin”. Maatiloille suunnattu MaitoNet -hanke käynnissä, kalastushankkeen tarpeen selvitys tehty. Elintarvike-/luonnontuotehankkeen jälkeen jatkotoimenpiteitä lähtenyt liikkeelle. Poroelinkeinon toimijoiden valmis-telema hankkeita ei ole edennyt. Elintarvikealan yritysryhmähankeelle myönnetty rahoitus. Jätteenkäsittelylaitoksen selvittelyä on tehty. Eriytetyn yksikön toiminta käynnistynyt suunnitellusti Lisäksi palavan jätteen varastohalli on valmistunut. Uudet jätehuoltomääräykset on hyväksytty. Kaupunki osallistuu Kahina- hankkeeseen. Kiertotaloushankkeen valmistelu jatkuu.
Osaaminen ja koulutus	Koulutustarjonnan monipuolisuuden turvaaminen	Toisen ja korkea-asteen koulutusmahdollisuuksia on lisätty; uusia koulutuksia on aloitettu. Yhteistyö korkeakoulujen kanssa on tiivistynyt. Koulutuksia järjestetään tarvelähtöisesti.
Hyvät yhteydet ja kehittyvä toimintaympäristö	Reitistöt	Kesäreittien kehittämishankkeen työt ovat edenneet lähes suunnitellusti. Hankkeelle on myönnetty jatkoaika vuoden 2021 loppuun. Vuoselin reitin ulkoilureittitoimitus on valmistunut. Rukan maastopyöräreittien rakentaminen on edennyt suunnitellusti.

3. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Vahvuudet hyvinvoinnin edistämässä ja palvelujärjestelmissä

- Hyvinvointijohtaminen kuuluu kunnan toiminnan ja talouden suunnitteluun
- Talousarviokirjassa on hyvinvointiin liittyvät tavoitteet toimialoittain
- Nettomuutto on pienentynyt
- Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on vähentynyt
- Katuturvallisuus on parantunut
- 8. ja 9. luokan ja lukion 1. ja 2 luokan oppilaiden tupakointi on vähentynyt
- Yli 90 % 75 vuotta täyttäneistä asuu kotona

Kehittämiskohteet hyvinvoinnin edistämässä ja palvelujärjestelmissä

- Kunnan terveydenedistämisasiivisuuden nostaminen maan keksiaron yläpuolelle
- Yhä useampi nauttii päivittäisen koululounaan
- Kulttuuriyhdyshenkilöt asumisyksiköihin, päiväkoteihin ja kouluihin, tuloksellisempaa kulttuuri-hyvinvointityötä
- Lasten ja nuorten harrastustoiminnan kehittäminen: Keinot: Harrastamisen hanke ja seurayhteistyö
- Digitalisaatiota hyödynnetään enemmän hoidon tarpeen arvioinnissa esim. Oma olon käyttöönotto
- Toimialarajat ylittävän yhteistyön kiittäminen ja kehittäminen: tätä hommaa tehdään porukalla
- Laajempi näkökulma; Lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen. LAVA päätöksenteon rakenteisiin Perheiden tukeminen. Perhekeskuksen kehittäminen
- Palveluverkkosuunnitelman työstäminen ja toteuttaminen tulevina vuosina.
- Liikuntaneuvonnan kehittäminen. Keinot laajempi yhteistyö ja toimijaverkosto
- Matalan kynnyksen kulttuuri/osallisuustapahtumien kehittäminen yhdessä yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa. Tapahtumatuoottajalle riittää töitä
- Lapset puheeksi toimintamalli kaikkien toimialojen ja verkostokumppaneiden käytössä. Lapset puheeksi palvelumalli osana arkea eri toimijoilla, joissa lapsiperheet asioivat
- Kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen, koulun yhteisöllisyyden vahvistaminen, kiusaamisen ja poissaolojen ennalta ehkäisyyn liittyvän työn vahvistaminen
- Kehitettävää digitaalisten palveluiden lisääminen, esim. Terveyskylän palvelut ym. muut uudet mahdollisuudet
- Kuntalaisten kuuleminen: palautteet ja kuulemistilaisuudet, kyselyt
- Reittien kehittäminen ja laadukas ylläpito; luonto/ulkoliikunta
- Ikääntyvien kotona asumisen tukeminen; ikääntymiseen valmistautuminen, teknologian hyödyntäminen, yhteisöllisyyden ja vapaaehtoistoiminnan edistäminen. Yhtenä vaikuttamisen mahdollisuutena Tutussa Kodissa - hanke vuonna 2022
- Prosenttiperiaate käyttöön edes jossakin muodossa tai sen vastineeksi käyttäjille mahdollisuus vaikuttaa uudisrakennuksen taidehankintoihin. Lisää osallisuutta ja kulttuurihyvinvointia
- Yhteisöllisyys
- Yhteisöllisen oppilas- ja opiskeluhuollon kehittäminen; hyvinvoinnin vuosikellot päiväkodista toiselle asteelle olemassa ja painopisteet kehittyvät ajan tarpeen mukaan
- Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen hyvinvointivaikutusten (myös paikallisen) mittariston jatkuva kehittäminen ja esillä pitäminen
- Monialaisen opiskeluhuollon strategia
- Kulttuurikasvatussuunnitelman päivittäminen

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021–2024

4. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Kuusamon uusi kuntastrategia valmistui keväällä 2020.

Arvoperusta – Strategiset tavoitteet - Painopisteet

Arvoperusta

Rakkaus lähimmäiseen ja luontoon – Kuusamo on perheille paras

Kuusamon monimuotoinen luonto on pohjoisen olosuhteissa tarjonnut hyvinvointia sukupolvelta toiselle.

Kuusamossa eletään kestävästi ja sopu-
soinnussa luonnon kanssa, jotta tulevat
sukupolvet saavat samat mahdollisuudet.

Hyvinvointia ja elinvoimaa hakevia yhdistää
yksi asia - rakkaus luontoon. Kuusamolainen
on sitkeä, yritteliäs ja ylpeä kaupungistaan.

Strategiset tavoitteet

Kasvava – Viihdyttävä – Kuuluisa – Omavarainen

Painopisteet

Saavutettavuus ja
yhteydet

Yritysmuotoisuus,
asiakaslähtöisyys,
palveluasenne

Elinkeinojen kehitys,
kehittämishankkeet,
puurakentaminen,
investoinnit

Biotalous, matkailu ja
ruokatuotanto
Luonnonvarojen kestävä
hyödyntäminen

5. Hyvinvoinnin edistämisen erityisohjelmat ja -suunnitelmat

Kuusamossa on laadittu useita asiakirjoja ja ohjelmia, joihin sisällytetyt tavoitteet sekä niiden toteutuminen vaikuttavat kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin.

- Kuntastrategia 2020
- Talousarvio- ja toimintasuunnitelma
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma
- Hankintaperiaatteet
- Esiopetussuunnitelma 2016
- Varhaiskasvatus palveluverkko ja toimintasuunnitelma 2020
- Perusopetuksen ohjaussuunnitelma
- Liikuntasuunnitelma 2021
- Vammaispoliittinen ohjelma 2020

6. Hyvinvointisuunnitelma 2021–2024

Hyvinvointisuunnitelma 2021–2024

Kaupungin strategian ja talousarvion pohjalta on laadittu seuraavat hyvinvointia edistävät strategiset päämäärät.

Minä kuusamolainen ihminen voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää turvallisessa ympäristössä.

Painopisteet

Arjen sujuvuus – Olemme perheille paras ja olen tyytyväinen toimivaan arkeeni sekä toimintakyyni

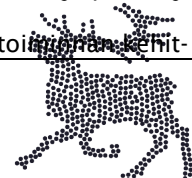
Turvallinen elämä ja toimintaympäristö – Minä koen elämäni turvallisiksi ja luonto luo pohjan hyvinvoinnilleni.

Elinvoima ja työllisyys – Olen osa elinvoimaista ja hyvinvoivaa yhteisöä.

Osallisuuden vahvistaminen ja tukeminen – Koen kuuluvani yhteisöön ja voin olla mukana vaikuttamassa sekä kehittämässä yhteisiä asioita enkä koe olevani tahtomattani yksin.

1. Toimiva ja sujuva arki

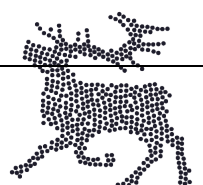
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit
Palvelupolkujen sujuvuus ja saavutettavuus. Yhteistyö eri toimijoiden välillä vahvistuu	Kehitetään moniammatillista yhteistyötä. Yhteisöllisen opiskeluholon kehittäminen ja opinpolkuun sisältyvien nivelvaiheiden yhteistyön kehittäminen. Kehitetään palvelujen saavutettavuutta.	*LAPE – lapsiperheiden verkostoa kehittävä yhteistyöryhmä *MOHRY – monialainen opiskeluholon ohjausryhmä *LAPE – lapsiperheiden verkostoa kehittävä yhteistyöryhmä *kaikki toimialat *MLL on prosessin käynnistyksessä apuna	Lapset puheeksi keskustelujen tarjonnan ja toteutuksen lukumäärä sekä neuvonpitojen lukumäärä. Hyvinvoinnin vuosikellon toteutuminen. Eri nivelvaiheiden vuosikellojen toteutumien: varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksesta toiselle asteelle.
Matalan kynnyksen palvelut lisääntyvät ja haasteisiin puututaan jo varhaisessa vaiheessa	Kehitetään matalan kynnyksen palveluja. Lapsivaikutusten arviointi. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten ja perheiden kotoutumisen tukeminen. Kulttuuri/hyvinvointikortin käyttöönotto. Ikäihmisten matalan kynnyksen toimintojen ja vapaaehtoistoiminnan sekä järjestö yhteistyön kehittäminen.	Kaikki toimialat MLL LAPE – lapsiperheiden verkostoa kehittävä yhteistyöryhmä Kasi/hyvinvointikoordinaattori/hanke Koko ikäihmisten palvelut Seniorikeskus / osallisuuskordinaattori	Lapsivaikutusten arviointiprosessi on käytössä. Kotouttamissuunnitelma valmis ja käytössä. Mittariston rakentaminen. Ihmiset.fi -sivusto käytössä. Vapaaehtoistoiminta aktiivista eri yksiköissä.
Varhaisen tuen palvelujen ja menetelmien kehittäminen	Toimivan palveluohjauksen varmistaminen ml. kolmannen sektorin palvelut.	Kaikki toimialat LAPE – lapsiperheiden verkostoa kehittävä yhteistyöryhmä	Lapsiperheiden kokemustiedon kartoituksen tulokset.
Digitaalisten palvelujen kehittäminen	Omaolopalvelut Digitaalinen monikanavainen asiakaspalvelujen kattava käyttöönotto ja digitukiverkoston vahvistaminen. Sähköisten hakupalvelujen	Terveyspalvelut Keskushallinto, -keskitetty asiakas- ja viestintäpalvelu Tietohallinto Toimialat ja tulosalueet Yhteistyökumppanit Kasi	Oirearvioiden määrä. Käyntien määrä. Eri kanavien määrä ja niiden kautta tapahtuen sähköisten yhteydenottojen lukumäärä/vuosi. Digitukiverkoston toimijoiden määrä ja palvelujen käyttö. Avustustoiminnan kehittä-

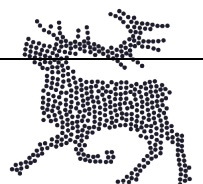
	kehittäminen nuoriso-, liikunta- ja kulttuuriavustusten hakemisessa. Etäryhmätoiminnot ikäntyneiden palveluissa,	Ikäihmisten palvelut	tyminen ja monipuolistaminen. Vuosikellon mukaan toteutuneet toiminnot.
Vanhemmuuden tukeminen	Perheraatiit tai muu vastaava osallistava ja ohjaava toiminta. Lapsiperheet saavat varhaista tukea. Toimivat ja riittävät perus- ja erityispalvelut vanhemmuuden tukena. Sähköisen perhekeskuksen toimintamallia kehitetään. Koulutukset, vanhempainluennot.	Kaikki toimialat MLL LAPE - lapsiperheiden verkostoa kehittävä yhteistyöryhmä Kaupungin digipalvelut	Raatikertojen ja osallistuneiden lukumäärä. Kyselyjen vastaukset. Sähköinen perhekeskus on toiminnassa.
Kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen	Erityisryhmiin kuuluvien lasten palveluiden kehittäminen. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja vahvistavien toimintamallien palvelujen kehittäminen. Lapsiperheiden liikunta- neuvonnan ja elintapaohjauksen kehittäminen. Lapsiperheille/vanhemmille suunnattujen kulttuuritahtumien kehittäminen ja lisääminen.	Kaikki toimialat LAPE - lapsiperheiden verkostoa kehittävä yhteistyöryhmä MOHRY - monialainen opiskeluohjauksen ohjausryhmä Liikuntapalvelut Kulttuuritoimi	Henkilöstön määrä /palvelun tarpeen määrä. Teemaan liittyvän koulutuksen ja tiedottamisen määrä. Move -mittauksen tulokset. Kouluterveyskyselyn tulokset. Kävijämäärä, saatu palaute.

2. Terveellinen ja turvallinen elämä, turvallisuuden tunne paranee

Terveet elintavat	Elintapaohjaus. Edistetään hyvää ravitsemusta, lasten ja nuorten ruokakasvatus, ikäihmisten aliravitseminen. Hyvinvointiluentoja kuntaisille.	Terveyspalvelut/ravitsemusterapeutin vastaanotot ja luennot	Kouluruokailuun osallistuminen. Ylipaino. Nuoret kokevat terveydentilansa hyväksi.
Liikuntaharrastamisen edistäminen	Edullisten liikuntamahdollisuuksien tarjonnan jatkaminen. Tiedottamisen kehittämien huomioiden digitaalisten palveluiden mahdollisuudet. Kuulemisen toimintamallien kehittäminen. Harrastamisen Kuusamon malli.	Liikuntapalvelut Liikuntapalvelut Liikuntapalvelut Kasi	

<p>Aktiiviset ja toimintakykyiset kuntalaiset</p>	<p>Aktiivisuuteen kannustava ympäristö.</p> <p>Liikuntaneuvontaa ja ohjausta poikkihallinnollisesti.</p> <p>Toimintakyvyn ja osallisuuden edistäminen.</p> <p>Kulttuuripalvelujen suuntaaminen kohdenetusti eri elämäntilanteisiin, mahdollisuus vaikuttaa tuotantoon.</p>	<p>Liikunta- ja terveystapaamiset</p> <p>Ikäihmisten palvelut osallisuus- ja hyvinvointikoordinaattori</p> <p>Hyvinvointia edistävät kotikäynnit ja terveystapaamiset</p> <p>Kulttuuritoimi</p>	
<p>Turvallinen ja aktiivisuuteen kannustava ympäristö</p>	<p>Liikkuminen ja asuminen on esteetöntä ja turvallista.</p> <p>Leikki- ja liikuntapaikat ovat turvallisia.</p> <p>Liikkuminen on turvallista kaikkina vuodenaikoina.</p> <p>Asuinympäristön turvallisuutta edistetään.</p> <p>Ikäntyneiden kotikäynnit.</p> <p>Kaatumisen ehkäisy.</p> <p>Lapsiperheiden ja erityisryhmien turvallisuus huomioidaan kaikessa suunnittelussa.</p> <p>Kaatumisen ehkäisy sos. ja terveyden huollossa.</p>	<p>Sosiaali- ja terveystapaamiset</p>	<p>Asuinalueensa turvalliseksi kokeminen.</p> <p>Avoimet tapahtumat kodin turvallisuuteen ja kaatumisen ehkäisyyn liittyen.</p> <p>Kaatumisturvallisuusindeksi.</p> <p>Kaatumisiin liittyvät hoitajakset.</p> <p>Lonkkamurtumat.</p>
<p>Turvallinen elämä ja varhainen tuki</p>	<p>Ikäihmiset saavat tukea kotiin.</p> <p>Ikäihmisten turvallinen asuminen.</p> <p>Ennaltaehkäisevä ja varhaisen tuen työ.</p> <p>Muistisairausten haasteisiin vastaaminen.</p> <p>Palvelut tarjotaan oikea-aikaisesti.</p> <p>Etsivä vanhustyö.</p> <p>Kiusaamisen ehkäisy.</p> <p>Turvallinen lapsuus.</p> <p>Vanhemmuuden taitojen lisääminen.</p> <p>Yhteisöllisyyden edistäminen.</p>	<p>Ikäihmisten palvelut</p>	<p>Kotona asuvat 75 v täyttäneet.</p> <p>Kaatumiset ja lonkkamurtumat.</p> <p>Tutussa kodissa hanke.</p> <p>Kouluterveyskysely.</p>
<p>Riippuvuuskäytön ehkäisy</p>	<p>Päihteettömän ja savuttoman elämän tukeminen.</p> <p>Päihdeongelmissa vanhemmuuden tuki ja huolen puheeksiotto.</p> <p>Päihdeasenteeseen vaikuttaminen.</p> <p>Jätevesiseuranta, huu-</p>	<p>Terveystapaamiset</p> <p>Koulut, MLL, EHYT</p> <p>Koulut, MLL, EHYT</p> <p>Ehyt työryhmä</p>	<p>Mielenterveys ja päihdehaittojen väheneminen.</p> <p>Päihdetuotteiden käytön väheneminen.</p>

	mejäämät.		
Kestävän kehityksen ja ympäristön huomioiminen päätöksenteossa	Päätöksenteon yhteydessä yhtenä arviointimenetelmänä käytetään kestävästä kehitystä (kielteinen vaikutus/myönteinen vaikutus/ei vaikutusta). Kestävän kehityksen huomioiminen palveluissa.	Kaikki toimialat Kaikki toimialat	

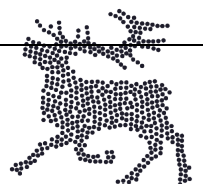
3. Elinvoima ja työllisyyden edistäminen

Työllisyyden edistäminen	Työllisyysohjelma Monialainen työllisyyspalvelu. Työn tekemisen mahdollisuudet lisääntyvät ja monipuolistuvat. Työelämästä syrjäytymisen riski pienenee.		Pitkäaikaistyöttömien määrä.
Työvoiman saatavuus	Esittelyvideot ja nettisivujen uudistaminen. Maahanmuuttajien kotoutus- ja koulutushanke. Markkinoinnin ja viestinnän vahvistaminen. Työvoimaa koti- ja ulkomailta markkinointihanke.		Toteumaprosentti. Toteumaprosentti. Toteumaprosentti.
Nuorisotyöttömyys	Ohjaamon toiminta. Nuorten kesätyöpaikkatalkuu. Turvataan moniasteinen 2 asteen koulutus.		Nuorisotyöttömien määrä.
Luonnontuotealan kehittäminen	Luonnontuote- ja elintarvikealan yritysten verkostoitumisen edistäminen ja kehittämispalvelut. Luonnontuote-/elintarvikealan ja matkailutoimialan yhteistyön kehittäminen. Poro- ja kalatalouden sekä muun alkutuotannon elinkeinolähtöiset kehittämishankkeet. Vesistöohjelman toimeenpano elinkeinoelämästä lähtien.		Toteumaprosentti. Toteumaprosentti. Toteumaprosentti.
Alueen koulutuspalvelut	Amk-jatkokotutkinto, 20 opiskelijaa; hoitoala, liikunta, kaupanala. Kansainvälisen koulutusviennin suunnitelma. Kansainvälisen ammatitopistokoulutuksen suunnitelma valmis. Korjausrakentamiseen liittyvä koulutusmalli suunnitelma on valmis. Kouluverkko-suunnitelman päivitys.		Opiskelijoiden määrä. Toteumaprosentti. Toteumaprosentti.

4. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen, aktiiviset ja toimintakykyiset kuntalaiset

<p>Aktiivisuuteen kannustava ympäristö</p>	<p>Osallisuusmahdollisuuksien lisääminen. Osallisuuden mahdollistava viestintä sekä viestinnän monipuolisuus ja selkokieli- lisuus. Päätöksenteon avoimuus ja viestintä. Ennakkovaikutusten arviointi. Omaisraadit. Aktiivinen yhteisöllisyys. Kylien toiminnan kehittäminen. Digituen edistäminen. Kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi tuleminen. Erilaisuuden huomioiminen. Kukaan ei koe tahtomattaan yksinäisyyttä. Laaja-alainen ja systemaattinen kuuleminen ja osallistaminen kunnan päätöksentekoon ja palveluiden suunnitteluun.</p>	<p>Kaikki toimialat</p>	<p>Äänestysaktiivisuus kuntavaalit. Vaikutusmahdollisuudet koulutyön suunnitteluun %, 8. ja 9. lk. Evan määrät. Toteutuneet asiakas- ja omaisillat sekä keskustelukahvilat ikääntyville ja vanhusneuvoston tapaukset. Itsensä yksinäiseksi kokevien määrä.</p>
<p>Osallisuussuunnitelma</p>	<p>Osallisuutta edistävä hallintomalli. Osallisuuden ja sen käytännön juurruttaminen.</p>	<p>Kaikki toimialat</p>	
<p>Osallisuuden edistäminen</p>	<p>Vahvistetaan kuntalaisten osallistumista ja osallisuutta palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä. Heikommassa asemassa olevien osallistuminen ja vaikuttaminen toteutuvat yhdenvertaisesti. Kokemusasiantuntijuus suunnittelussa ja palvelujen kehittämisessä. Palautekanavien kehittäminen. Asiakasraatien lisääminen. Matalan kynnyksen kulttuuri- ja muita tapahtumia sinne, missä kuntalaiset ovat: helppo saatavuus ja mahdollisuus vaikuttaa sisältöihin.</p>	<p>Kaikki toimialat Kulttuuritoimi</p>	<p>Tapahtumien määrä kasvava ja kaupunkilaiset kokevat voivansa vaikuttaa niiden sisältöön.</p>
<p>Järjestöyhteistyön kehittäminen</p>	<p>Järjestölähtöinen toiminta tiedetään ja toiminnan vaikutukset tunnetaan. Tarpeiden ja yhteistyömahdollisuuksien esiintuonti. Kehittämistyö. Hyvinvointia ja osallisuutta edistävät järjestökumppanuudet.</p>	<p>Kaikki toimialat</p>	

	Avustustoiminnan kehittäminen ja markkinointi siten, että haastaa myös järjestöt miettimään oman toimintansa kehittämistä.		

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyväksytty Kuusamon kaupunginvaltuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua

Kuusamossa.....2022 §

